Bd
6

h
6. 10

The Library of the
Wellcome Institute for
the History of Medicine

MEDICAL SOCIETY
OF
LONDON
DEPOSIT

Accession Number

Press Mark

TRILLER, D.W.

65875/A

57

DANIELIS WILHELMI TRILLERI
Phil. & Med. D.

EPISTOLA MEDICO-CRITICA

AD

VIRVM EXCELLENTISSIMVM

D. IOANNEM FREIND,

Coll. Med. Lond. & Soc. Reg. Socium,

Super PRIMO & TERTIO HIPPOCRATIS EPIDEMICOR.

NVPER AB IPSO EDITIS.

In qua ſimul agitur de *variis Hippocratis Editionibus, MSStis, de eius ſtilo & dialecto, variaque in ipſo emendantur loca:* praeterea ei reſtituitur *doctrina de pulſibus, ſudoriferis, vſu cantharidum externo,* aliaque admiſcentur notatu digna.

MEDICAL SOCIETY OF LONDON

RVDOLSTADII

Apud TOBIAM FRIDERICI.

1720.

VIR EXCELLENTISSIME.

PErlectus mihi eſt liber Tuus ex Anglia nuper ad nos allatus, elegans non minus, ſi chartae et characteris nitorem, quam doctus, contenta ſi reſpiciam. Saeculo huic noſtro impenſe tum gratulatus fui de tanto Hippocrateae auctoritatis vindice, quae vbi lapſa penitus non fuerit, ſenſim tamen proh dolor! labitur. Multi enim, non dicam, plurimi, qui nil niſi noua vbique crepant, indignum putant, Hippocratem, quem tamen omnes cordati pro duce parenteque in arte ſalutari iure habuerunt, euoluiſſe atque quidpiam ex ipſo addidiciſſe: Quaſi vero ſatius non foret, limpidos adire fontes, quam ex paludoſis interdum riuulis aquam inſipidam haurire. Equidem is ego non ſum, qui Recentiores ſua laude defraudare velim: Sint per me licet, clari in arte medica; locupletarint et Anatomiam et chirurgiam et chemi-

um etc. etc. an ea propter Veteres, qui ſi non omnia (hoc iis in aurem dixerim, qui ita de me ſentiunt, quaſi putem Hippocrati nil quidquam in Medicina latuiſſe) plurima tamen callue- runt, quamuis ea non, prout nobis eſt plerumque moris, magno verborum ſyrmate conſignarint et commendarint, parui facere liceat? ego ſane illud non putarim: quam longe facilius ſit expolire aliquid ac amplificare, quam inuenire et ex rudi et indigeſta male formare. Sed quis eſt, qui haec perpendat? paucis illud eſt datum et inter hos Tibi prae reliquis VIR EXCELLENTISSIME! Tu enim antiquum aurum nouis ſcoriis praefers, fidamque Pharum potius ſequeris quam ignes fatuos, et nullus vereris, ringentibus licet, ſat ſcio, multis, adſerere, Veteres Medicos et maxime Hippocratem, in tradendis morborum hiſtoriis, vt alia non attingam, recentioribus palmam dudum praeripuiſſe, quod etiam ſua tempeſtate faſſus eſt Thomas Sydenham, Angliae ſuae decus et ſidus fulgentiſſimum, quod, quo acrius obſcurare illud contendunt inuidi; eo illuſtrius, vt fieri ſolet, reſplendet.

Quumque ego a puero fere fui φι-

λιππο-

λιπποκράτης, et eum ſimul in finem Medicinae operam dedi, vt diuinum illum ſenem recte intelligerem: haud aegre, ſpero, feres pro ea, qua es, humanitate, ſi illa, quae cum in lectione ipſius Hippocratis, tum Tui libri egregii euolutione mihi fuere obſeruata, leuia licet ſint, ad Te perſcribam, officioſe rogitans, vt omnia aequi bonique conſulere, et ſuper iis, vbi forte humani quid (id enim à me alienum non puto) fuerim paſſus, iudicium Tuum limatum interponere velis. Hac enim ratione non tantum me, ſed quod maximum, ipſum eruditum orbem Tibi reddes deuinctiſſimum. Vt vero mittam, quae in Epiſtola dedicatoria ad Cl. Ricardum Frewin docte et eleganter diſſeruiſti de veterum Medicorum et Graecorum et Latinorum monumentis, vtpote generaliora, et ad ſcopum meum, quem mihi hac quidem vice praefixi, non adeo ſpectantia; ſine vlla ambage me iam ad ipſam Praefationem conuerto, vbi tum de *variis Hippocratis Editionibus*, tum de eius *dialecto*, tum aliis *momentis Hippocratem legentibus ſcitu admodum neceſſariis*, ex inſtituto agitur. Et primum quidem, quod ad varias Hippocratis Editiones attinet: haud

De Variis Hipp. Editionibus.

ſatis laudare queo exactum Tuum de iis iudicium. *Aldina* enim, quae omnium eſt prima, vtut ex MSStis immediate ſit impreſſa, praeter antiquitatis tamen honorem chartaeque nitorem vix aliquid habet, quod ipſam commendet, quale iudicium eſto de omnibus propemodum Aldi libris Graecis, ſunt enim admodum vitioſi: exempli loco ſit Plato, de quo ipſe conqueritur Aldus in *allocutione ad Leonem X.* Galenus, Philoſtratus, Aetius, vt alios iam taceam. *Frobeniana* caſtigatior eſt, ſed *paullo*, vti bene monuiſti, nam quaedam interdum ibi ſunt omiſſa, vt inter legendum olim ſaepius obſeruaui; hoc tamen poſſum adſerere, quod typi et acutiores ſint et accuratiores, quam in ipſo quidem Codice Aldino. In *Mercuriali*, qui etiam edidit Hippocratem, vnum illud deſidero, quod fidem MSStorum, Vaticanorum praeſertim, quae tamen creberrime, vt infra pluribus probabo, eſt ſubleſta, ſuo ſaepius, quod tamen, vt docti norunt, maximum erat, praetulerit ingenio, hincque recte adnotas V. E. eum vel ipſa vitia exſcripſiſſe: nam hoc pacto reuera *male ſe ingeſſit in numerum interpretum* Caſtrenſis iudicio apud Bartholinum. Sed quid de *Foeſio* dicam? ſane

De lib. leg. Diſſ. IV.

is

is maior eſt meo qualicunque encomio: Coniuncta in ipſo erant doctrina cum ingenio et diligentia cum iudicio, adeoque omnia habebat requiſita, quae acutum decent criticum et bonum interpretem. Profecto, ſi quis eius verſionem euoluat, ſe nihil accuratius, luculentius nihil legiſſe fateri cogitur: et mihimet ipſi ſaepe, teſtor, accidit, vt ex accuratiſſima illa et ſummo cum iudicio conflata verſione corruptum Hippocratis textum emendare potuerim. Illud autem Tecum in eo laudem neſcio an notem? quod ſe nimis clementem geſſerit in exſtirpandis vitiis textui Hippocratico illatis: Vbi enim vrendum erat et ſecandum; ibi nihilo minus linamenta adhibet et cataplaſmata, et dubitanter ſubſcribit, quae tuto in textum erant recipienda: notent praeterea alii, Commentarios eius nimium verboſos interdum et copioſos. Ad *Lindanum* iam venio feliciorem forte Medicum quam Criticum. Praeterquam enim, quod ille ingenio ſuo abuſus ſit in textu emendando, vt Bartholinus iudicat ſupra allegatus, et nihil tamen de illis emendationibus indicauerit (qua de re alibi a me dictum fuit) nitidiſſimam ſuam Editionem turpiter foedauit

cum verſione Cornarii, peſſimi, teſte Caſaubano, critici. Nihil enim, ita me DEus amet! illa vnquam legi abſurdius, nihil frigidius, quod vel ipſe Foëſius ὁ πάνυ paſſim teſtatur, et iam ante eum Zuingerus, praeterea varia quoque hinc inde inuenire licet paratypomota ex correctoris negligentia praeteruiſa. Sunt autem in ea Editione, quae laudem merentur, forma inprimis et nitor: eſt enim ad vſum quotidianum accommodatiſſima, et chartae typique elegantia, quae Batauorum in imprimendis libris eſt proprium, oculos mirifice oblectat; quibus merito tertio quaſi loco adiunxeris textus in ſegmenta diuiſionem, allegationibus optime inſeruientem. Poterat quidem et quarto addi, quod iſta Editio ad omnes alias editiones, vt Titulus ſuperbit, reſpiciat paginis earum ad marginem vbique adiectis; Verum, quum operoſus tantum mihi videatur labor, ex quo tamen, ſi verum fateri velimus, parum verae utilitatis redundat, igitur iſtud in medio relinquam ſine laude, ſed et ſine vituperio. Vaſtum illud *Charterii opus* adhuc ſupereſt, de quo nihil habeo, quod dicam, quam illud, quod Tute V.E. prudenter adnotaſti: eſt enim ſomnolen-

ter

ter compoſitum et clauſis paene ocu-
lis correctum, adeo, vt praeter ſplen-
dorem, quem Bibliothecis adferre po-
teſt, parum habeat laudis, ſed multum
pretii; niſi illud aliquis velit in eo
laudare, quod Galenum exhibeat
cum verſione, et quaedam eius ſcripta
in aliis editionibus haud obuia. Di-
cendum nunc aliquid hic eſſet de
Theodoro Zuingero, is enim, ſi a Foëſio
diſceſſeris, omnium optime de Hippo-
crate meruit, ſummo ſcilicet iudicio
praeditus, et ingenio politiſſimo or-
natus. Verum, quum ille non vni-
uerſa Hippocratis edidit opera, et hinc
etiam abs Te non fuit allegatus, eum
cum reliquis multis, qui quaedam tan-
tum Hippocratis ſcripta edidere (quo-
rum amplum Catalogum Foëſii exhi-
bet Editio) prætereo, alia commodio-
re occaſione iudicium de iis laturus.
Id tantum in praeſenti de Zuingero di-
co, analyſin eius per tabellas factam
mihi non adeo placere: quantum
enim laboris ea exegerit ab Auctore,
vt ipſe fatetur; tantum hercule! tae-
dii parit et difficultatis lectoribus, qui
mox huc, mox illuc oculos vertere,
immo torquere coguntur, praeterea
nec vſum adeo magnum hariolari
queo. Sed haec de Editionibus. Vi-

des V. E. quam accurate Tecum conſentiam. Libere iudicaui, ſed, vt credo, vere. Ego viciſſim liberum expecto et exopto iudicium ſuper mea, quam paro, Hippocratis Editione, quae, ſi Deus vitam conceſſerit et ſanitatem, breui forſan ita erit comparata, vt prelo ſubiici queat.

Noua promittitur Editio.

Occaſione *Manuſcripti Barocciani*, de quo TIBI iam eſt ſermo, anſa mihi datur, quaedam de *Codd. MSStis Hippocraticis* primo ſane loco ponendis, in genere diſſerendi. Equidem, ut ingenue fatear, vidi hucuſque nullos, nulli enim apud nos habentur: Quantum vero tum ex libris impreſſis, tum doctorum Commentatorum teſtimoniis, immo querelis, colligere licet, ſat mutili ii ſint et corrupti neceſſe eſt. Duo nimirum ſunt, iudice Dan. Heinſio, quae autoribus antiquis labem attulerunt et perniciem: *tempus* videlicet et *imperitia*. Hoc vel maxime in Hippocrate palam fit: plus tamen poſterius ipſi nocuit quam prius. Quum enim ſcribae illi litteris ſatis leuiter tincti ſtilum Hippocratis medicum vocesque peregrinas, adde et, quod Opſopoeus obſeruat, per compendium ſcriptas, non intelligerent, factum eſt, vt ego quidem opinor, vt tam horrenda mon-

De MSStis Hipp.

Praef. in Not. ad Max. Tyr.

monſtra ſaepius textui Hippocratico inferrentur, quae vbi legimus, lacrumas, neſcio, an riſum, exigant. Nihilominus tamen et membranae et chartae omnes ὁμοθυμαδὸν in vitia conſpirant, de quo ſaepius quoque conqueritur Foeſius, quibus, niſi ſuccurrat ingenium, nec audax nimis, nec nimis timidum; omnis certe medela erit deneganda. Lubet iam quaſdam ſaltim ſpicas, prout in manus venient, ex vberrima vitiorum meſſe proferre, quo dictis meis eo melius fides ſua conſtet. In *Lege* ter legitur τρόπος ἐυφυὴς in omnibus, ſi fides Foëſio, Codd. MSStis, quum tamen cum eodem Föeſio, Zuingero et Cornario, qui et aliquid aliquando vidit, ſcribendum ſit τόπος, niſi malimus per τρόπον intelligere methodum, quod tamen duriuſculum videtur. In *Libro Praeceptionum* §. *VII. Edit. Lind.* (eam enim ſemper allegabo, quoniam tmemata habet, et aptior hinc allegationibus prae reliquis, vt ſupra iam monui) dicitur de Medico: ἐπισκοτεόμενος τῇ ἀπειρίῃ, vt MSSta habent, quum tamen tuto legendum ſit ἀποριῃ, vti mox aliquoties ſequitur, de imperito enim Medico ſermo ibi non eſt, verum de dubitante; *ibidem* §. *X.* αἰτήσαιμι

Vitioſa ſunt.

Loca in Hipp. emendata.

βέλτιον

βούθην omnia exhibent exemplaria, teſte Föeſio, et tamen eſt monſtrum. Föeſius legendum putat βοηθεῖν, ſeu quod melius βοηθείην, quod haud improbo: malim tamen cum Mercuriali βουλὴν, quia haec propius accedit ad corruptũ βούθην. In *libro de Carnibus* (σαρκῶν enim legendum, non, vt vulgo fit, ἀρχῶν) omnes fere Codd. habent, vbi de medulla ſpinali mentio fit, οὐ γὰρ ὁμοίως τῷ ἄλλῳ μυελῷ ὡς ἐν τοῖσιν ἄλλοισιν ὀςοῖσιν ἐνῆ, quum aptior ſit lectio: οὐ γὰρ ὅμοιος ſ. ὁμοῖος (ſcilicet ὁ μυελὸς νωτιαῖος) τῷ ἄλλῳ μυελῷ ὅς ἐνῆ ſ. ἔνι κ. λ. ſed longe difficilior eſt locus *ibidem* §. *XVIII. in fine*, vbi de oculi formatione & affectionibus quaedam diſſeruntur; verba haec ſunt, prout ea omnes repraeſentant Codd. Καὶ ἤντις ἐγκρίσει (ἐν κρίσει ſcribunt Zuingerus, Föeſius, vt et in Edit. Froben. quod tamen falſum,) διὰ τόδε, ὅτι ὁμόχροιά ἐςιν ὥσπερ τὸ ςόμα, καὶ ἡ γλῶσσα, καὶ ἡ ἄλλη κοιλίη ἔνυγρα ἐςιν. Sed qui ſenſum mihi & nexum commodum ex hiſce verbis deprauatis extorquebit, nae! is magnus mihi erit Apollo: Zuingerus quidem illud tentavit, ſed ſucceſſu paene nulo, quamuis adplaudat Föeſius. Cohaeret quidem, non nego, interpretatio eius cum antecedentibus, quae tamen interiecta tantum ſunt, non vero cum ſe-

ſequentibus, cum quibus tamen neceſſario connecti debebat. Quid ſi autem ego ingenii mei vires, quod quam ſterile mihi ſit, nullus quidem ignoro, pericliter, huncque locum litterarum ductibus accurate inhaerens hoc modo legam: Καὶ ἦν ʇις ὑγρασίη διὰ τόδε, ὅτι ὁμȣ̃ χρεία ἐςὶν, ὥσπερ τὸ ςόμα - - - ἔνυγρά ἐςιν: dixerat enim diuinus ſenex περὶ ὑγρȣ̃ τȣ̃ ὀφθαλμȣ̃ ſ. oculi humore; quam peſſime autem ſe habeat oculus iuſtis ſuis humoribus deſtitutus, in pathologicis demonſtratur & ipſe euolui poteſt Hippocrates Libro *de Locis in Homine*, *& alibi*, it. *Aetius Lib. VII.* in eodem de *Carnibus* Libro §. *XIX.* vbi de ſermone ſermo eſt, verba: αὐτὸ δὲ πνεῦμα θύραζε ὠθεόμενον διὰ ʇὸ κενὸν, ψόφον ποιέει, poſteriora ita ſunt legenda: διὰ τὸ ςενὸν, ψόφον ποιέει: Notum enim eſt ex Phyſicis, ſpiritum incluſum, dum per anguſtum erumpit ſpatium, ſtrepitum facere, non autem, ſi per inane & vacuum ſpatium permeat. Hanc meam emendationem egregie ipſe confirmat Hippocrates in *Aph. 51. Sect. VII.* hiſce quidem verbis: ψοφεῖ δὲ ὁ ἀνὴρ, ὅτι διὰ ςενȣ̃ ἡ διέξοδος αὐʇῷ ἐςὶν. E contrario vero in Libro de *A. A. et. L.* §. *XLIV.* vbi de domibus Scytharum Hamaxobiorum portatilibus,

libus, vt ſic loquar, ſermo eſt, verba: ταῦτα δὲ καὶ ϛενὰ πρὸς ὕδωρ, ita legenda eſſe exiſtimo: Ταῦτα καὶ ϛερεὰ πρὸς ὕδωρ, haec enim domus, ſ. hi currus tecti firmati ſunt aduerſus aquarum et imbrium impetus: *inanes contra aquas*, prout antea lectum fuit, inane certe eſt et nullius momenti. Sic et in Libro de *Decenti ornatu* §. *II.* loco τῆ ἐ διδακτὴ κατασκευὴ, legendum potius arbitror: ἐ διάτακτος κατασκευὴ, i. e. *ornatus aut apparatus non adfectatus et ſupra modum concinnus.* Ab his autem locis mea ope, credo, nonnihil emendatis, ingentem facio ſaltum (nam mihi properandum) ad *Librum Epidemiων ſeptimum extremum*, vbi haec leguntur de Philotini filio caluariam perdide vulnerato et hinc Hippocratis auxilium implorante: Ευρὼν κρανίον ὀϛέον ἔρημον ἰητρικῆς· ἐϛὶν ἐχῖνα τὰ κρύφημα ἐχ ὁρῶν ἔϛωτα. Sed quis quaeſo tam felici ſub ſidere natus eſt, vt haec intelligat, prout quidem iacent? et nihilo tamen minus omnes Codd. MSSti, quotquot Föeſio euoluere licuit, hiſce ſuperbiunt monſtris, adeo, vt idem locum hunc habeat pro conclamato & plane ἀνηκέϛῳ. Vtrum igitur antiquitati hoc in paſſu honos erit habendus et aperta vitia in textum recipienda; an ingenio po-

potius indulgendum et gangraenae ferro & igne, h. e. audaci aliquantum criſi occurrendum, quis ſodes eſt, qui, ſi ſapit, poſterius ratum non habeat? Föeſius, vir mihi plane θαυμάσιος tentat quidem ſuum, quod maximum eſt, ingenium; verum timor, de quo ſuperius vterque ſumus conqueſti, obſtat, quo minus herculea mente Augiae hocce intrauerit ſtatutum, hincque ſordes illae per ipſum tactae quidem, ſed non remotae ſunt. Tentabo igitur et ego (vide qua ſim audacia V. E.) an hic locus veluti cranium Philotimi filii, plane ſit ἔρημος ἰητρικῆς ita ſcilicet legendo: εὗρον κρανίου ὀστέον ἔρημον ἰητρικῆς. ἐξήνεγκα ſ. ἐξενήνοχα (quod Atticum eſt, et magis reſpondet τῷ corrupto ἐς ἰηχῖνα) τὰ τρύφη καὶ οὐχ ὁρῶν σωθέντα: *Abſtuli quidem ſ. extraxi fragmenta laeſi cranii XLI. ſed eum* (ſcilic. Φιλοτίμου παῖδα) *non vidi ſeruatum fuiſſe:* Qui enim quaeſo ille poterat ſeruari, cui cranium tam vehementer erat contritum? conferri hic poteſt omnino liber Hippocratis *de Capitis Vulneribus*. Quid autem de hac correctione, quae ſi nihil aliud laudabile, ſanum tamen, vt ſpero, habet ſenſum, ſit ſentiendum, TIBI, V. E. et aliis doctis relinquo: quae ſi ad palatum non fuerit,

erit, magnis tamen excidi auſis, vt de Phaetonte Naſo quondam cecinit.

Sed dum Hippocratem corrigo, vereor, ne ipſe ſim corrigendus, quod patientiam Tuam rebus a ſcopo forſan alienis nimis defatigauerim. Quorſum enim, inquies, haec iſta omnia? Hippocratis exempla admodum eſſe manca et deprauata, nemo eſt doctorum, qui neget, et ipſe ſuper hac re grauiter ſum conqueſtus in *praefationis principio.* Dicam, ſi audire lubet, quapropter iſtud factum: vt ſcilicet probem, MSStis Hippocratis parum habendum eſſe fidei, et ex ingenio cum iudicio combinato plus eſſe petendum auxilii, quam ex iis ipſis, ſint licet Vaticana, Pariſienſia &c. Veneror quidem, vt decet, illorum antiquitatem, ſed prauitatem abſit vt probem & ſequar! Vnde autem illam contraxerint, ſuperius a me fuit expoſitum, quare id hic repetere nolo. Haec, quae hactenus dixi, mihi Palladii loco erunt, vbi ventum fuerit ad ipſos *Epidemiorum libros paſſim a me emendandos.*

De Stilo et dialecto Hipp. Jam de ſtilo Hippocratis et dialecto Ionica in genere quaedam, TE quidem duce, a me dicentur: *Hippocratem* inquis, V. E. *lingua Ionica ſcripſiſ-*

ſe inter omnes conſtat. Idque quam verum ſit, nemo eſt paullo humanior, qui neſciat. Licet enim Dorienſis fuerit, vt Paetus teſtatur et Aelianus (ſunt ſcil. Coi Dorienſes Strabonis fide *libr. XIV.*) mutaſſe tamen ruſticam dialectum dicitur in mollem ſ. Jonicam, idque eodem Aeliano auctore, in Democriti gratiam, quamuis contra diſſerat aliasque rationes adferat Mercurialis. Quum vero dialecti diuerſitas hodie obſeruetur in Codd. Hippocratis, ita vt nunc Dorice loquatur, nunc Attice diuinus ille ſenex: Eruditorum plurimi arbitrantur, ſcribarum vitio iſtud fuiſſe factum. Etſi igitur illorum incuriae et ſomnolentiae, quae quanta ſit, non ignoro, nullus patrocinor, putarim tamen eos plus peccaſſe in ſenſu turbando, vt ſupra iui probatum, quam dialecto varianda, culpamque huius variationis, ſi qua eſt, in Hippocratem potius, quam ipſos eſſe reiiciendam. Scio id multis mirum videri, immo forte indecorum: Sed iſti ſibi obſecro temperent, donec mentem meam penitius explicuero. Vt enim hic taceam, dialectos veteribus fuiſſe mixtas, vt Baxterus veſtras ad Anacreontem notat, quod inferius paullo attingam, Hippocrates

Epiſt. ad Artaxerx.

V. H. IV, XX.

V. L. II, XVIII.

certe nec per naturam ſecus potuit ſcribere, nec per conſuetudinem. Dorica Dialectus ipſi erat ἔμφυτος, vt modo diximus, hinc fieri non poterat, quin dum Ionice ſcribere adfectaret, chorda nonnunquam oberraret Dorica; ſero enim animus plane illud dediſcit, quod in iuuentute vegeta didicit, ſecundum illud Euripidis: Ἃ δ' ἂν
Supplic. μάθοι τις, ταῦτα σώζεσθαι φιλεῖ πρὸς γῆρας: inprimis ſi nobiscum perpendamus, quam facile viro rerum arduarum copia obruto earumque indagationi intento, verba excidere poſſint duriuſcula et paullo aſperiora. Voces autem Atticas, quas paſſim interſpargit, fructus eſſe arbitror peregrinationum, quas pro ſeculi illius more, Medicinae faciendae ergo, in varias Graeciae oras inſtituit, vt ex Antiquis teſtatur Soranus, ex recentioribus Aegidius Menagius & Daniel Clericus, Viri elegantiſſimi, vbi enim viuimus, ibi et linguam, certe voces quasdam et loquendi formulas incolis iſtius loci vſitatas, nobis fere inſciis, addiſcimus et adſciſcimus, inprimis quum Hippocrati multum interceſſerit commercii cum Athenienſibus, à quibus ob ſingularia in ipſos merita, diuinis plane honoribus affectus et ciuitatis iure fu-

it

it donatus, vt videre licet ex *ipſo Athenienſium decreto*, et ex eleganti *Theſſali filii Hippocratis ad ipſos oratione*, item Sorano, quibus addas Meurſium de *Fort. Att. it. Panathenacis.* Hic autem miror, Wintertonum, quem TV, V. E. Graecarum litterarum callentiſſimum iure pronuncias, (qui tamen neſcio an multum iuuerit orbem litteratum, quum Hippocratis Aphorismos carmine graeco exprimeret) ſcribere potuiſſe, quod ſiue tranſcriptorum Atticorum incuria, ſiue Typographorum oſcitantia, multis in locis Dialectus Attica in locum Ionicae irrepſerit: quum Galenus *primo* (non *tertio*, vt allegat Cl. Clericus) in Hippocratis *Lib. de Fracturis Commentario*, itemque *loco alio*, a Lindano adnotato, perſpicue doceat, Hippocratem dialectum Atticam *κατά τι* vſurpaſſe, *ὡς ἀποφήναϑαι τινὰς ἀυτὴν (διάλεκτον) ἀρχαῖαν ἀττίδα*, quod et idem vlterius probat in *ſua exegeſi Hippocratica*, quicum conferri poteſt Erotianus vocibus *Διοπῶ*, *Δειμώδεος*, *πῦρ* et locis aliis bene multis. Sed et hoc erat hic addendum, quod Ionicae Dialecto proprie ſic dictae neceſſe ſit quidam adhaereant Atticiſmi, quum Attici & Iones antiquitus vna eademque eſſent gens, vnaque vte-

rentur dialecto, priuſquam antiqua ſede relicta, Aſiam peterent: qua de re luculentus exſtat locus apud Strabonem *Lib. Geogr. VIII.* ſub initio, quicum conferas eiusdem *Lib. IX.* itidem haud procul ab initio. Et hoc ſcire debuiſſet Wintertonus; eo enim reſpexit Galenus verbis mox allegatis, & forte etiam Graecantiſſimus Gronouius in ſuo Herodoto, quem, vt recte adnotaſti, non ſemper voluit Ionice loqui, prout ſcilicet hodie dialectus Ionica comparata eſt. Nam licet Attica Dialectus priſca cum Ionica maxime, vt modo diximus, conſpiret, ſcripſit tamen Dionyſius Halicarnaſſeus, illam μικρὰς ἔχειν διαφορὰς παρὰ τὴν ἰάδα.

Iudic. de Thucyd. Hiſt. p. 147.

Haec, credo, ſufficere poterant ad defendendam mixtam Hippocratis Dialectum. Verum alia adhuc reſtat ratio iſtius ſtili varietatis, quae cum certior ſit his, quae modo allegaui, minime licet flocci pendendis; ita miror, eam eruditorum, qui de Hippocratis ſtilo aliqua diſſeruere, nulli in mentem veniſſe, quum tamen illa in aprico ſit. Conſtat nimirum, cum ex Erotiano atque Galeno, tum Bacchio inprimis, qui vtramque fere paginam facit in Erotiani Gloſſario, Hippocratem

Stilus Hipp. eſt Homericus ſ. Poeticus.

tem veteres poetas v. g. Homerum, Aeſchylum, Sophoclem, Euripidem, alioſque non modo ſedulo legiſſe; ſed & ſtilum ſuum ad illorum normam efformaſſe: Inprimis tamen Homerus, poetarum parens et Rex, Hippocrati in deliciis fuiſſe videtur, pro more ſcilicet illorum temporum, quo tam grande nefas erat Homerum non legiſſe, quam noſtra aetate Biblia (ſi magna licet componere paruis) neglexiſſe: niſi forſan & haec fuerit ratio, quod non pauca haberet Homerus ad Medicinam et maxime ad traumatologiam ſpectantia, vt Plutarchus, Autor Vitae Homeri, Plato, Euſtathius, Galenus, Aelianus, Plinius, Celſus, Aurelianus, & alii recentiores teſtantur. Non enim ſolum verſum ex iſto allegat duobus in locis, licet is in noſtris Homeri editionibus, Foeſio Autore, haud amplius legatur, et quaſdam etiam ſententias ex eo mutuatur in *Lib. de Morb. IV. de Humoribus, Epidemiorum Vto &c.* ſed et voces ipſi vſitatas, conſtructiones ſingulares, caſuum modorumque enallagen, peculiarem particularum vſum etc. crebro hinc inde adhibet, ita, vt rectiſſime ſcribat Erotianus:

De Artic. §. VI. & Veſtiar. §. IIX

in Praef.

Ἱπποκράτης γέγονεν ἀνὴρ ὁμηρικὸς τὴν φράσιν κ. λ.

quod et poſtmodum in ipſo Lexico perſpicue, vt iam dixi, docet, quale et Galenus fecit. Jam vero doctis eſt notum, priſcos poetas et Homerum maxime omnium, qui extant, antiquiſſimum, non vna tantum; ſed omnibus coniunctim dialectis fuiſſe vſum. Sic enim Autor vitae Homericae, qui ſiue Plutarchus ſit, ſiue Dionyſius Halicarnaſſeus, parum hic ſciuiſſe refert, de Homeri ſtylo; *λέξει δὲ ποικίλῃ κεχρημένος (ὅμηρος) τοὺς ἀπὸ πάσης διαλέκτου τῶν ἑλλήνων χαρακτῆρας ἐγκατέμιξεν*, quod et in ſequentibus, multis exemplis ex Homero ipſo petitis, fuſius demonſtrat: huic addi meretur Tyrius Maximus in Homeri lectione verſatiſſimus, qui hunc in modum

Diſſ. XVI. de Homeri dialecto diſſeruit: *οὔτι δὲ ἰωνικὴν ταύτην (ποιητικὴν) ἐθελῆσαι εἶναι αὐτῷ, οὔτε ἀκριβῶς δώριον, οὔτε ἀττικὴν, ἀλλὰ κοινὴν τῆς ἑλλάδος*, et reliqua, quae ſequuntur lectu haud indigna. Quid ergo mirum, ſi Hippocrates, quum eſſet *φιλόμηρος*, ſtilum poeticum, certe dialectum mixtum poetarum plurimis familiarem, in ſcriptis ſuis adhibuit, ita tamen, vt *Ionica princeps* eſſet? de quo infra. Hinc deſinat Galenus accuſare in Hippocrate *τὸ σολοικοφανὲς*; haud amplius miretur Zuingerus

frequen-

frequentem Hippocrati ſynchyſin, caſuum, generum et modorum enallagen, ſtilique praeterea inaequalitatem; non putet Opſopoeus, interpretes et ſcribas Hippocratis ſtilum deprauaſſe, mixtamque hinc dialectum loco Ionicae ſcriptis ipſius intuliſſe: et tandem Wintertonus pios tranſcriptorum Atticorum manes fruſtra ſollicitare nolit! Secus enim non ſcripſit Hippocrates, nec voluit ſcribere, quam ſcriptum eſt. Sed haec de Hippocratis dialecto, de qua Galenus ſingularem libellum compoſuit, quem allegat *primo in Hippocratis fracturas Commentario*, ſed, quod dolendum, hodie deperditum. Forte is idem ibi dixit, quod ego hic: interim nil refert, ſi aliud quoque. Profecto enim parum, immo nihil, vt ſcapham ſcapham dicam, autores graecos adiuuamus, vbi de reſtituenda dialecto nimium laboramus: quem enim quaeſo in finem is ſuſcipiatur labor ſatis moleſtus? Legimus ſane eos, vt intelligamus, non vt graece ſcribere ex iis diſcamus; vtut igitur ſiue Ionice pure, ſiue Dorice, Attice et Ionice ſimul ſcriptum ſit, quis illud curet aut requirat? Diſpiciendum potiꝰ erat de vitiis, quae ſenſum turbant,

Vanus circa dialecti reſtitutionem labor.

eradicandis: modo is ſit ſanus; dialectus aegrotet, immo pereat!

Obiter quaedam de dialectorum commiſtione apud Veteres.

Verum ſuperſunt mihi adhuc aliqua de reliquis Auctoribus, Ionicis aeque ac aliis, in quibus ſimilis Dialectorum, vt ais, confuſio obſeruari ſolet, cuius ex alio certe capite deducenda eſt ratio. Hoc autem breuiſſimis καὶ ὡς ἐν παρόδῳ fiat, quia animus ad Hippocratem redire ardet. Suppono ſcilicet ceu rem eruditis notiſſimam, Veteres vel εὐστομίας, quod elegantiſſimus Baxterus putat ſupra mihi laudatus, vel et oſtentationis gratia, dialectos miſcuiſſe, ita tamen, vt dialecti illius, qua potiſſimum voluerunt inclareſcere, frequentior vſus prae reliquis dialectis ſparſim hinc inde interiectis emineret, vnde et nomen ſcriptoris nunc Ionici, Attici etc. ſortiti ſunt. Sumamus igitur duos praeſertim poetas (eos enim libentius cito, quod ii ſtili venuſtatem quam maxime ſint ſectati) vnum Anacreontem, mollem et delicatum h. e. Ionicum, alterum ex aduerſo Theocritum ſubruſticum et Doricum. De priori Suidas aliique priſci autores perhibent, quod omnia ſcripſerit dialecto Ionica: idque verum eſt τὸ πλεῖστον, non vero τὸ πᾶν. Si enim ipſum euol-

euoluamus, ſtatim patet, eum non ſolum creberrime Doricis ceciniſſe fidibus; ſed et aliquoties (Hipparchi forte in gratiam, cum quo familiariter aliquamdiu Athenis vixerat, teſte Platone in *Hipparcho* et Pauſania *Atticis*) Attica vſum fuiſſe dialecto. Theocritus ex altera parte licet vbique fere Doricam vſurpet dialectum, non quidem antiquam illam aſperam; ſed recentiorem et paullo mitiorem, Ionicas tamen Veneres ſaepiſſime interſpergit et praecipue in *Eidyllio XII.* quod, teſte ipſo ſcholiaſte, totum fere eſt Ionicum: immo vetus quidam Auctor *Aldinae Theocriti editioni* praefixus et a ſumme Reu. Fabricio in *Bibliotheca Graeca* allegatus, aperte ſcribit: κέχρηται ἰάδι διαλέκτῳ καὶ Δωρίδι τῇ νέᾳ κ. λ. Plura hic iam non addam: idem enim obſeruare licet in Pindaro maxime Dorico, idem in Ariſtophane maxime Attico, et in reliquis, qui peculiari quadam dialecto vſi dicuntur ſiue ſint proſaici ſiue metrici.

Falluntur ergo, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, immane quantum omnes ii, qui, quum ſciant, hunc v. g. Ionice ſcripſiſſe, illud ita interpretantur, quaſi ille auctor nulla vocula vſus ſit alia, quam Ionica, vt credidit Tan. Faber, vir feſtiuiſſimi

ingenii, in Anacreonte, dum Suidae verba nimis ſtricte ſumeret et hinc omnia illa odaria Dorico ſale condita pro ſpuriis haberet, ſed ab ipſa doctiſſima filia hac de re confutatus: Sic et Barneſius veſter graece doctisſimus non immerito traducitur a Baxtero (vtrique ſunt celebres Anacreontis editores) eandem ob cauſſam, vbi enim in Anacreonte vocula Dorica occurrit, aut caſus Atticus; ibi is ſua autoritate et auſu vocem ſubſtituit Ionicam, quaſi rem belle gesſiſſet et ex eruditorum Voto. Verisſimum potius eſt et elegantisſimum Aemilii Porti iudicium ſuper Herodoto a TE V. E. allegatum, quippe quod ad omnes omnino autores graecos reſtringi debet, cui ego bina ſaltim verba addam ex ſummi Caſauboni *Lectionibus Theocriticis*, quae et meum, ſi neceſſe, defendere poſſent Hippocratem: ſic autem ille *Cap. II. p. m.* 27. vbi de canone linguae Doricae: „Meminerint tamen „tirones, non ſemper huic canoni eſſe „locum in ſcriptis τῶν δωριαζόντων: „idemque ſentiendum de ceteris „omnibus, quae huic dialecto propria „eſſe dicuntur. Simile poteſt obſer„uari in Herodoti et *Hippocratis* τῶν ια„ζόντων ſcriptis.

Sed

Sed maius, quam volui, occupauit ſpatium mea de dialecto Hippocratis commentatio, cui tamen non video, commode quid detraham, immo cur non plura addam. Hinc iam ad ipſos *Epidemiorum libros* accedamus, immo accurramus! In limine ſtatim quaedam erant monenda cum de numero, tum de ſubſcriptionibus illorum.

De libb. Epidem. numero.

Septem, vt notum, *Epidemiorum* numerantur *libri*: Ex his *primum* et *tertium* pro genuinis habet Galenus, ceteros fere tanquam ſpurios reiiciens: *Sextum* tamen immo et *ſecundum* item *quartum* ex parte, ab Hippocrate quidem ſcriptos, ſed ad priuatum tantum vſum; a Theſſalo vero aliisque poſt eum interpolatos editos: *Quintum* et *ſeptimum* putat ἐναργῶς εἶναι νόθα, vt ipſius allegem verba ex *comment. in Epid. VI.* Praecipue autem *Septimus* tam iratos ſibi habuit eruditos, vt Foëſius haud dubitet ſcribere, *eum omni et cauſſa et ſententia apud idoneos rerum aeſtimatores cecidiſſe, ac ne eius quidem rationem habere licere iudicatum eſſe.* Huic Galeni de Epidemiorum libris iudicio ſeu commento poſtea Eruditi aceruatim cateruatimque ſubſcripſere (nam ex tripode dictum erat ſcilicet) nulla licet Erotiani habita ratione, qui quum longe

ſit antiquior ipſo Galeno, vt ſolide demonſtrauit Cl. Clericus, omnes ſeptem, non ſex, vt idem Cl. Vir ſcripſit, Epidemiων libros Hippocrati tribuere nullus veretur. Si enim ſtilum examinemus, qui, licet contradicant Zuingerus et Opſopoeus, in Hippocrate vtique obſeruari debet, quum peculiaris et vt ita loquar, fere *Lipſianus* ſit: in his Epidemiorum libris eius vbique adparebit aequalitas, niſi *Sextum* velis excipere: is enim adeo diſcrepat a reliquis, vt, niſi alius plane illius ſit autor, quod facile concederem, ſi quis id adſtrueret; aut data opera obſcure ſit ſcriptus, aut certe, quod potius crediderim, mirum deprauatus ad nos peruenerit: quot enim verba, tot fere aenigmata et oracula legas, hinc Zeuxis atque Heraclides, et antè eos Bacchius et Glaucias, teſte ipſo Galeno, in hunc librum perquam obſcurum fuere commentati, nec eſt, quod idem adeo conqueratur de multis aliis interpretibus, qui huncce librum multa mutando explicare auſi fuerunt, nam certe indigebat ille manu, vt ita dicam, crudeli et armata: quid quod idem Galenus non diffitetur τὸ τῆς ἑρμηνείας εἶδος ἐν τῷδε τῷ βιβλίῳ παμπόλυ διαλλάττειν τοῦ κατὰ

Sextus Epid. obſcuriſſimus.

τὸ

τὸ πρῶτον καὶ τρίτον τῶν ἐπιδημιῶν. Quis vero, vt ad penſum noſtrum reuertamur, quis inquam Galenum quaeſo docuit, Primum et Tertium Epidemiorum libros, quos vtique immo prae reliquis magni cenſeo faciendos, ſolos ab Hippocrate fuiſſe ſcriptos πρὸς ἔκδοσιν vt ederentur, ceteros autem ad ὑπόμνησιν tantum ſeu priuatae memoriae priuatique vſus gratia? quum fas ſit potius adſerere, omnes ſcriptos eſſe πρὸς ὑπόμνησιν, ſeu contineri in iis ἀξιομνημόνευτα conciſo ſtilo, vt fieri ſolet, conſignata. Vnde nouit *Quinti* autorem Draconem, *Septimi* vero, in quo, vt id obiter hic inſeram, febrium hiſtoria eleganter pertractatur, longe iuniorem eſſe? Reſpondet ille: σχεδὸν ἅπαντες ἡγοῦνται, πᾶσι δοκεῖ, φασὶ, omnes propemodum putant, dicunt, aiunt, ferunt etc. Sed qui illi ſunt omnes, qui illud putant, qui dicunt? et cur id dicunt? altum hic ſilentium; dixiſſe ſufficiat; mihi autem non ſufficit. Nam non omnes ita exiſtimaſſe, vox σχεδὸν videtur ſubindicare, quin et ipſe memoriae prodidit de Secundi et Sexti autore quem Theſſalum eſſe credit, non inter omnes olim conueniſſe: de Quinto et Celſo et Aureliano, item Plutarcho,

Galeni de iis iudicium eſt ſuſpectum.

tarcho, ipſo Galeno antiquioribus, allegato, et ad quem etiam reſpexiſſe videtur Quinctilianus, ipſe Foeſius magnus alioqui Galeni admirator, fatetur, *Galenum in eum duriter fuiſſe animatum, licet illum accurate legerit et plurima ad doctrinae ſuae confirmationem exempla ex eo depromſerit.* Idque forte etiam de aliis erit iudicandum. Nam ipſe Hippocrates diſertis verbis hunc librum Quintum ceu *ſuum* citat *libello de infamia,* quam nemo, credo, derogabit Hippocrati, niſi quis incomparabilem de *Sacro Morbo* Tractatum ibi allegatum Hippocratis non eſſe dixerit, quod tamen nec Erotianus fecit, nec Galenus, nec alius, quod ſciam, Autor fide dignus. Sed placeat ſibi Galenus; placeat ille aliis! ego tanto ſcriptori nil laudis detraxerim: Licebit tamen dubitare, vbi rationes deficiunt, quae dubium eximant, vt pauca in praeſenti de hac re dicam, apparet ipſum Galenum ſui, vt ſaepe ſolet, oblitum, omnes hos *VII. Epid. libros* pro genuinis Hipp. libris habuiſſe. Allegat enim II. in *gloſſario Hipp.* voce κατάςημα, et ςομάργυ, allegat quoque illum, teſte eodem Galeno, Dioſcorides, voce ὕδρωψ, item ipſe Erotianus voce ἀρχαίη φύσις: IV. *Epid.* meminit

minit Galenus voce σπόγγοι; Vti ſub titulo ἐγγαϛρίμυθος et ἀθὴρ, de VIto nil opus eſt dicere, quum in ipſum commentatus ſit, et pro Hippocratis ex parte foetu habeat Galenus, vt ſupra dictum: *VIImum* autem ſeptimum illum infelicem *Epidem Librum* citat tacite vocibus ἄκρoπις item ἐγγαϛρίμυθος. Verum de hac re alibi ex inſtituto plura.

Venio ad Subſcriptiones: Hae ſunt vel *ſignatae* vel *ſignificatae*: vtraeque in *Tertio* in primis Epidemiorum libro inueniuntur; ſed vtrasque ab aliena eſſe manu nullum eſt dubium, nec ipſe Galenus dubitat. Priorum ſ. characterum auctor habetur Mnemon quidam Sidites, homo vafer et δολομήτης, qui, vt Ptolemaeum illum Euergeten (ſ. potius Philadelphum parentem huius, vt adſerit Heurnius et Langius, de quo omnes Auctores alii id referunt, quod hic Galenus de Euergete v. g. coemtio Aeſchyli, Sophoclis et Euripidis Tragoediarum αὐτογραφῶν etc. etc. ab Athenienſibus, quod nec ipſe Cl. Clericus negat) permagno pretio veteres vndique libros conquirentem, argento probe emungeret, Tertium hunc Epidemiorum Hippocratis, (non vniuerſa huius opera,

De Subſcriptionibus.

dolus Mnemonis memorabilis.

Orat. de Med.

Epiſt. II, 3. p. 500.

Hiſt. Med. p. II. l. 3. c. 30.

opera, vt Cl. Clericus ſcribit,) ex magna Bibliotheca Alexandrina petiiſſe dicitur, cui ſimili atramento ſimilibusque litteris illos allevit characteres, vt vnam cum ipſo codice aetatem habere, et ſic ſatis antiqui viderentur, adſerens, ſe ſolum illum eſſe. Oedipum, qui illa aenigmata, dato praemio tanto Rege digno, ſoluere poſſet et dilucidare: Sunt qui aliter ſentiunt, vt videre eſt apud Galenum, qui fuſius de hac hiſtoria, quam ex Zeuxi vetere Scriptorum Hippocratis interprete, non Xerxe, vt Lomeierus ſcribit atque Langius loc. ſup. cit. p. 501. (cur non Nebucadnezare potius?) deſcripſit, conferri poteſt Cl. Clericus, qui eandem ex Galeno breuiter exhibet. Miror hoc Mnemonis facinus latuiſſe Foëſium: Nam ſcribit *Characteres illos a quodam artis Medicae ſtudioſo videri appoſitos.* Quod ad poſteriores ſeu ſignificatas; autorem quidem Galenus non nominat, videntur tamen eae, ex eiusdem opinione, a quopiam, memoriae ergo, ad marginem fuiſſe ſcriptae, poſtea vero in ipſum forte textum temere receptae, vt ſaepius accidit in antiquis Codd. quod probatione non indiget. Prudenter ergo feciſti V. E. quod nitidiſſimum Tuum librum

In III. Epid. comment. II.

de Bibl. c. V. Hiſt. Med. p. II. l. I. c. 7.

librum his ſordibus non foedaſti, nec pannos illos purpurae Hippocrateae adſuiſti. Vnum ὀξὺ *lib. 2. ſ. 2, 6.* TE minus aduertente, in textum irrepſiſſe, conqueſtus es, cui, vt ego obſeruaui, accedat τὸ κυναγχεκὴ *lib. eodem S. I. aeg. 7.* quod quin ſuperuacuum ſit, nec ipſe dubitabis, hinc et Capito iam olim illud expunxit, quem hac quidem in parte immerito reprehendit Galenus.

Emendationes in libb. Epid. I. et III. variae.

Hem! tempus eſt, ipſos iam Epidemiorum libros euoluamus, quae monere vel emendare viſa ſunt, ingenue nec ſine ratione relaturi. Quid me impulerit, vt tale quid ſuſciperem, ſuperius declaraui; crambem non recoquam: Sed age! aperiamus ſi lubet, legamus!

In *Libro Epidemiων Primo Sect. I.* §. 2. *Edit. Tuae* (ὑποφθειρομένων.) Licet haud improbem hanc lectionem, malim tamen ὑποφθειρομένων, quod melius reſpondet τῷ φθενώδεες κατεκλίθησαν, qui paullatim tabeſcere inceperant, tandem temporis proceſſu tabe penitus correpti decumbebant. Lindanus iam ita legit, vt vidi, et ipſe Foëſi° ita legiſſe videtur, dum per *conſumti* reddit, qui ſimul teſtatur, plura Exemplaria MSSta habere ὑποφερομένων, ex qua diuerſitate vel meae, aut ſi mauis,

Lindani lectioni quoddam quaſi fulcimentum ſubſternitur.

§. 11. p. 17. Ὁ ἰητρὸς ὁ ἰητρὸς ὑπηρέτης) ingrata repetitio τῦ ἰητρῦ, quis non videt poſterius hic παρέλκειν; Ipſe Galenus omiſit, quod miror a ſolertiſſimo Foëſio non adnotatum. Placet praeterea eorum Codd. lectio, qui loco τῦ τέχνης, Φύσεως ὑπηρέτης exhibent, vt Galenus teſtatur: Id enim Hippocratis menti quam maxime accommodatum eſt, vtpote qui tantum non vbique Naturae h. e. *motibus corporis animati mechanici ſpontaneis* tantas morbos profligandi ſuumque corpus conſeruandi adſcribit vires, vt medicus ipſi adaequatis inſtrumentis h. e. ſtilo Hippocratis, remediis ſuccurrere debeat tunc demum, vbi ipſa nimium defatigata morborum impetui impar eſt: Quo certe reſpectu Medicus iure vocatur Naturae auxiliator aut moderator, συνεργὸς καὶ ὑπηρέτης, vt ipſe Hipp. ap. Gal. ait. Differt autem vtique ſenſus, quod contra eundem noto Galenum, ſi Φύσεως legamus loco τέχνης, qui artis in ſe ſpectatae *nullitatem*, vt ita barbare loquar, reſpiciat, et veram Naturae eſſentiam, immo, ſi verum velimus fateri, Medicus rectius dici poteſt artis dominus quam ſeruus, ſed

non

non aeque Naturae, niſi tyrannus audire cupiat. Ceterum, quum tam diuerſae de Hippocratis Natura a me obſeruarentur opiniones: Viſum eſt mihi de genuino illius Naturae ſenſu libellum componere, qui nuper quoque typis fuit exſcriptus.

De Natura Hippocr. Auctoris Commentarius.

§. 14. p. 20. *αἱμοῤῥαγίαι*) Hoc magis Hippocrateum cenſeo, quam illud *αἱμοῤῥαγῆσαι ἐγένετο*, quod Foëſ. Lindanus, et cod. Hipp. Froben. (qui tamen illud *ἐγένετο*, omiſit) exhibent. *Alia exemplaria*, ſcribit Foëſ. in Not. *cum Galeno οἷσι μὴ αἱμοῤῥάγει habent:* Verum meus Galenus, Baſileenſis etiam τὸ *αἱμοῤῥαγίαι* repraeſentat.

§. 19. p. 30. Τὸ poſt verba *ἅμα κρίσει*, *ἐπεῤῥίγουν* interpretamentum eſſe puto, nam abhorret fere a breuitate Hippocrati ſolita, nec id Galenus habet, nec Foëſius, licet is Galeni lectionem, vt ſaepe ſolet, non adnotauerit, nec Cod. Froben. denique.

§. 22. p. 34. Περιεϛηκός.) De hac voce aliquid iam dixiſſi V. E. in doctiſſima *praefatione f. 24.* dicam hic de ea etiam pace Tua, aliquid. Mirum hic variant libri, nunc *περιεϛικὸν* vel *περιεϛηκὸν*, nunc vero *περιεκτικὸν* exhibentes. Priores lectiones nihil moror, nam vix poſſunt defendi: de *περιεκτικῷ* ve-

Vid. Opſop. comment. in Hipp. prognoſt. p. 593. ſeqq.

ro mitius ſentiunt; immo illud adeo adprobant Ioſephus Scaliger et Ioannes Opſopoeus Viri graece doctiſſimi. Nituntur hi Erotiani inprimis auctoritate, qui περιεκτικὸν exponit per σωτήριον, quod ab Hippocratis mente alienum non eſt: Sed mendoſum hunc Erotiani locum ſuſpicatur Foëſius, contendens, Erotianum vel περιεςηκὸς legiſſe vel περιεςικῶν. Illi Heſychium quoque allegant, qui περιεκτικὸν per ὑπερέχον reddidit, nec inelegans eſt Opſopoei huius explicationis ad Hippocratis loca adplicatio: Id ipſum autem Heſychianum ὑπερέχον hic adhibet ad deſtruendum περιεκτικὸν Erotianum, dum ad diuerſas explicationes reſpicit. Ego inter hos heroas iudex ſedere nec volo, nec valeo: id tantum dicam, quod Hippocrates nonnunquam ſenſum vocabulorum receptum mutet, iisque talem in adplicatione attribuat, quem proprie non habent, nec commode habere poſſunt, idque iterum poetas, niſi fallor, redolet, quos Hippocratem ſedulo legiſſe, ſuperius demonſtraui. Hoc quod dixi, Galenus paſſim teſtatur, praecipue vero in gloſſario, quod, vt ipſe in *praefatione* eiusdem ait, non obſoletas modo voces continet, ἀλλὰ καὶ ὅσα ὀνόματα κα-

τά ϑινα τρόπον ἴδιον αὐτὸς ἐποίησεν ὁ Ἱπποκράτης, ἢ μετενέγκων ἀπὸ τȣ͂ συνήϑȣς, ἢ σχῆμα περιϑεὶς ἕτερον, ἢ τὸ σημαῖνον ὑπαλλάξας, quibus addas Erotianum itidem in *Prooemio*, et in ipſo *Lexico* plurimis fere paginis. Nunc, vt ad praeſentem redeamus locum, legamus ſiue περιεκτικὸν ſive περιεςηκὸς, neutrum ſane proprie id ſignificat, quod apud Hippocratem valet, puta σωτήριον ἢ ἀκινδυνόν: immo, ſi verum velimus fateri, τὸ περιεκτικὸν vel proprie ſumtum et ſicut ab Heſychio ſupra fuit explicatum, magis huc pertinet quam τὸ περιεςηκὸς contradicente licet Foëſio: Illud enim τὸ ὑπερέχον ſignificat *ſuperans, vincens, validius*; quod iure τῷ ϑανατώδει *ſumme periculoſo* opponi poteſt, hoc vero non aeque, vt ex Lexicis notum. Aut igitur Foëſius vtrasque voces tam περιεκτικὸν quam περιεςηκὸς reiicere debetat, aut nullam, nam vtraeque peregrinum fere, vt dixi, ſortiuntur ſenſum. Eligat per me licet, quodcunque horum aliquis malit: parum enim aberrabit. Quum tamen aliquot Codd. MSSti magnae, teſte Foëſio, fidei referant τὸ περιεςηκὸς; ipſeque praeterea Galenus in omnibus fere, teſte Opſopoeo, locis Hippocraticis, vbi vox illa occurrit, eo-

 dem

dem modo legat: mallem illud cum Aemilio Porto adprobare, quam cum Opſopoeo in omnibus illis locis τὸ περιεκτικὸν Erotianum paullo audacius recipere, etſi fatendum eſt, περιεκτικῶς διακεῖσθαι eſſe *extra periculum conſtitui et ſaluum euadere* apud noſtrum Hipp. in *Prognoſt.* §. *XXIV.* Secus enim legi non poteſt, vt probat Opſop. qui ſane locus facit, vt dubitem, quam in partem magis propendeam; inprimis, ſi et reliqua conſiderem loca ab Opſopoeo quidem omiſſa: Sic *lib. cit.* §. *XVIII.* ὑπηρετῆται δὲ περιεκτικῶς ὑπὸ τῶν λοιπῶν πάντων τῶν περιεκτικῶν σημείων: item *libro praedict. II.* §. *XII.* ὅςις μὲν γὰρ ταῦτα πάντα ἔχει, περιεκτικώτατος γίνεται, vt taceam alia paſſim in his *ipſis libris ſemioticis* in hunc ſenſum occurrentia. Sed ſatis de hoc; multum potius quam aliquid dixi, et dum notulas ſcribo, fere commentarium confeci. Vnum adhuc monebo: τὸ περιεςηκὸς non *Vnus* modo *Charterius* in hoc Epidem. libro exhibuit, ſed iam ante eum Galenus in ſua horum librorum editione.

§. 24. ἀπὸ κλύσματίου καλῶς διῆλθε.) Eſt hic quod notem in verſione: *Ex alui dilutione meliuſcule habuit*, plerumque vertitur. Verum, ſi ita velimus

inter-

interpretari hunc locum, neceſſe eſt loco τȣ̃ διῆλθε legamus διῆγε, quod etiam eſt Hippocrateum, vt ἀνόσως διῆγεν, δυσφόρως διάγȣσιν, διῆγον ἐπινόσως, διῆγον ὑγιηρῶς etc. quae partim ſupra occurrebant, et ſaepius in his libris leguntur. Sed haec lectio minus licet coacta, minus tamen hoc loco congrua ſeu verius, neceſſaria eſt. Ἀπὸ κλυσματίȣ καλῶς διῆλθε eſt: *a clyſmate bene ſeu apte proceſſere* ſcil. τὰ κόπρονα, *excrementa*, vt tota phraſis mox legitur *§. 25. p. 39. §. 34. p. 53. et infr. lib. III. §. 3. p. 64. et alibi* quoque: Sic mox in hoc ipſo *§. 24. p. 37.* Φυσώδεα σμικρὰ διῆλθε, et ſequenti *§. 25. p. 38.* κατοκορέα πολλὰ διῆλθεν, item ἀπὸ κοιλίης ȣ̓δὲν διῆλθεν, *§. 26.* ἀπὸ κοιλίης ὀλίγα μέλανα διῆλθε: ſic et infra *§. 30.* ἀπὸ κοιλίης καλῶς διῆλθε ſc. διαχωρήματα, quod mox ſequitur, vti tota phraſis legitur *§. 37.* porro *lib. III. §. 24. p. 100.* ἀπὸ κοιλίης ὀψὲ κλυσματίῳ καλῶς διῆλθε, vt alia ſexcenta taceam. In his igitur locis omnibus ellipſis eſt, vt dixi, τῶν κοπρόνων ſeu διαχωρημάτων: Hinc vertendus erat hic locus: Δευτέρη κ. λ. *Altera die exacerbata ſunt omnia: veſperi vero ab adhibito clyſmate probe proceſſere excrementa, hucuſque ſcilicet retenta: noctem tunc placide tranſegit:* en effectum iniectae huius infu-

ſionis. Hoc autem παρόραμα abſit TIBI imputem V. E. quam illis potius, quos, rebus magis intentus quam verbis, ſequutus es.

§. *eodem.* λόγοι non tam *verba* ſunt quam *verboſa nugamenta*, fabulae etc. ſic ſumitur *Anacreonti od. XXXVI.* et apud Comicos, *Terentium* imprimis *Phormione.* Idem fere de λογισμοῖς, quorum ſaepius in his libris mentio fit, ſtatuendum, quod ſemel dictum ſit!

Ibidem. ὥσπερ ἀνακαλȣμένῳ.) quid ſi legerem ἀνακλινομένῳ *reſupino, reclinato?* certe ad hunc maxime ſpectat πνεῦμα ἀραιὸν, μέγα. Sed nil adſero, penes TE eſto iudicium!

§. *28. p. 44.* σκέλεα ἐπιπόνως ἤλγει,) mallem εἶχε, vt mox ἐπωδύνως εἶχε, quod et infra legitur §. *33. pag. 52.* ipſa haec phraſis occurrit infr. *lib. III.* §. *30.* κεφαλὴν ἐπιπόνως εἶχεν, et *alibi.*

§. *29.* ἄλλοτε ἀλλοίως.) Proba eſt lectio et Hippocrati in aliis quoque libris familiaris: Ipſe etiam Galenus exhibet. Ceterum quod ad ſenſum, conferri poteſt *libri III. aeger IX.* §. *30.*

§. 33. Πυρετὸς ὀξὺς ἔλαβεν.) Abundat hic τὸ ἔλαβεν, quod mox in principio adfuit; expungendum ergo: Similis eſt locus infra *lib. III.* §. *3.* vbi πῦρ ἔλαβε, mox πυρετὸς ὀξὺς, nec aliud po-

ſtulat

ſtulat nota Hippocratis βραχυλογία: ſed hoc leuius. Maioris momenti illud videtur dubium, quod oboritur circa verba: ὑποχόνδριον ἐπῆρτο μετ᾽ ὄγκȣ. ȣ̓ λίην σύντασις. Certe τȣ̃ ὄγκȣ ſ. tumoris eſſentia conſiſtit ἐν τῇ ξυντάσει: ideoque non video, qui hypochondrium cum tumore potuit eleuari, ita tamen, vt non adeo extenderetur. Aut igitur totus fallor; aut legendum loco τῶν ȣ̓ λίην σύντασις, σπληνὸς σύντασις, *lienis diſtentio*, ſic κατὰ σπλῆνα ξύντασις infra dixit *Epidem. VII.* Nam ambo haec ſymptomata coniuncta ſunt ſupra in Herophonte §. *26.* qui cum noſtro Clazomenio plurima habuit communia, σπλὴν ἐπήρθη ὑποχονδρίȣ, ξύντασις: et infra *lib. III,* §. 3. idem narratur de eo, qui in Dealcis horto decumbebat, ſimilia quoque perpeſſus ſymptomata: σπλὴν ἐπήρθη, ὑποχονδρίȣ δεξιȣ̃ ξύντασις. Sed Eruditi iudicent! Progrediamur ad *Librum Tertium.*

§. *1.* Πυθίων. Quamuis ego vulgarem lectionem ceu ἀνακόλȣθον, penitus non reiecerim: mallem tamen cum Caluo et Aemilio Porto, aliisque ante eos, adnotante Galeno, legere Πυθίωνι ὃς ᾤκει etc. ἤρξατο: Sic enim adſolet in his libris loqui Hippocrates.

Supra *lib. I.* §. *32.* κρίτωνι ποδὸς ὀδύνη ἤρξατο, ibid. §. *37.* Μελεδίῃ ἤρξατο κεφαλῆς πόνος, et alibi: οἷσιν ἡ φρενῖτις ἤρξατο. Recte igitur et hoc loco πυθίῳ ſcribit Lindanus, quamuis rectius πυθίονι, nam ſic Galenus legit, vt dixi, et infra §. *24.* πυθίωνα ſcribitur, niſi Lindanus et ipſum caſum primum intellexerit. Sed veniunt mihi in mentem, quae Galenus ad duos iſtos fratres ſimul aegrotantes *lib. Epid. 1.* §. *18.* adnotauit, quum de nomine ipſorum quidam eſſent ſolliciti: οἱ μὴ δυνάμεναι, inquit, κατὰ τὴν ἰητρικὴν τέχνην ἐξηγεῖσθαι καλῶς, ἐπὶ τὰς τοιαύτας ἐκτρέπονται περιεργείας. Hinc circa has minutias haud amplius morabor.

Ibidem. πέμπτη πάντα παροξύνθη:) Poſt haec Galenus habet τρόμοι παρέμενον, quod improbandum non eſt, videtur enim iſtud poſtulare id, quod mox ſequitur τρόμοι καὶ πάλιν παρέμενον. Hanc Galeni additionem non obſeruauit, quod miror, magnus Foeſius.

§. 3. p. 65. ἐπώδυνα) ἐπωδύνως Tres antiquisſimi codd. vna cum Galeno habent, indicante Foeſio: recte! ſenſu quidem vtrumque nihil differt; eſt

tamen

tamen poſterius magis Hippocrateum.

§. 6. p. 71. Πέπονα ὀδὲν) ἔβησσε πέπονα, *Codices omnes impreſſi diſtinguunt, vt modice concoctum ſputum, non ſine labore tamen ac vix quidem, intelligatur.* Haec Föeſius in *Not.* adeoque non omnes Codd. impreſſi, *vt adſertum fuit*, πέπονα ὀδὲν exhibent, nam nec Galenus habet, nec Aldus, nec Frobenus denique, ſed omnes ſcribunt ἔβησσε πέπονα· ὀδὲν ἀνῆγε. Verum Föeſius duobus vetuſtiſſimis Codd. fretus, πέπονα ὀδὲν iunxit, quem poſtea ſequutus eſt Lindanus: optimo hercule conſilio. Nec enim ab Hippocratis, nec vllius quoq; Graeci, mente aliena eſt phraſis πέπονα ὀδὲν ſ. ſimile: Sic ſupra *lib. I. §. 3. p. 5.* dixit noſter Senex: πέπονα κατ' ὀλίγον, qui locus huc maxime ſpectat, *ibidem §. 8. p. 12.* ὖρα ὀδὲν καθιςάμενα, *lib. de Diaet. I. §. XIX.* μέλεα ὀδὲν πρότερα γινόμενα, vt alia taceam: ſic et hic πτύελα (id enim ſubauditur, vt ſupra in principio πτύελα ὑποπέπονα &c.) πέπονα ὀδὲν ἀνῆγε, i. e. κατ' ὀδὲν πέπονα, conſueta Graecis praepoſitionis huius omiſſione, quod et, vt notum, Latini amant, vbi haec praepoſitio ſubaudiri poteſt. Sed et illud notum, ὀδὲν elegantius uſurpari loco τῦ ὀ ſ. ὀκ, qua ratione

tione et Latini τὸ *nihil* adhibent. Ipſe Hippocrates in his libris aliquoties: οὐδὲν ἐκοιμᾶτο, οὐδὲν ἐκοιμήθη, οὐδὲν ἐκλείποντες, κουφίζοντες οὐδὲν &c. Ad alios autores nihil hic prouocare attinet, eſt enim nodum in ſcirpo quaerere. Neceſſarium ergo non eſt legere hoc loco πέπον οὐδὲν, quod tamen pace Tva V. E. dictum et ſcriptum eſto!

§. 7. Κυναγχικὴ.) Legendum puto caſu tertio κυναγχικῇ, ſequitur enim ἤρξατο ſcil. πόνος ſ. ὀδύνη, quae ſupra adfuerunt, quae conſtructio Hippocrati admodum eſt familiaris, vt paullo ſupra iui probatum. Caeterum, quod ad ſubſcriptionem huius §i. de ea quid ſtatuendum, pronunciaui ſuperius.

§. 15. p. 84. Καὶ ἄφεσις) ἄφεσιν per ἔκλυσιν καὶ πάρεσιν ἁπάντων τῶν μορίων τοῦ σώματος, per *relaxationem atque reſolutionem omnium corporis partium, in Commentario ad h. l.* exponit Galenus. Verum, quum noua haec ſit et peregrina huius vocis interpretatio, quaeque in aliis locis, vbi Hippocrates illa vſus eſt voce, ab Foëſio adnotatis, locum non habeat, cogitandum, annon concinnius longe legi poſſit κώφωσις ἀντὶ τοῦ ἢ ἄφεσις, *ſurditas*? praeſertim, quum plerumque coniuncta ſint λήθη, κώ-

φωσις καὶ ἀφωνίη, & mox in *ipſo libro* coniungantur.

§. 21. Μέγα μέρος κ. λ.) Haec verba a plurimis ad calcem huius libri, ſed minus opportune, vt oſtendit Foëſius, reiecta, leguntur quoque mox in principio libri de *diebus iudicatoriis*. Quum vero ibi quaedam ſine ſenſu leguntur, quod tamen nec a Foëſio, nec, quod ego quidem ſciam, interpretum alio fuit obſeruatum: alienum non erit ea ex hoc noſtro loco emendare. Vitium autem potiſſimum eſt in his verbis: ὅ, τι νόσημα ἀγαθὸν, καὶ ὅ, τι κινδυνῶδες, ἢ ἐν τῇ καταστάσει, ἢ ἐν τῇ νόσῳ, quae ita ab interpretibus vertuntur: *quisnam morbus bonus, quis periculo coniunctus, aut in temporis conditione, aut in morbo:* Quisnam vero eſt ſenſus: *morbus bonus aut periculo coniunctus in morbo?* νόσημα ἐν τῇ νόσῳ; Expungendum ergo eſt τὸ νόσημα, ceu abſurdum gloſſema; tunc ſenſus erit: quidnam bonum, et quidnam periculoſum aut in temporis conſtitutione, aut in ipſo morbo. Olim putaui, vitium latere in voce νόσῳ, hinc loco eius Codici meo adſcripſeram ἀνέσει, quod mox aliquoties legitur; nec ſenſus eſt incongruus; quiſnam morbus non periculoſus, et quisnam periculoſus ſiue cum in vigore ſit con-

Locus Hippocr. emendatus.

ſtitu-

ſtitutus, ſiue dum remittit, ob metum ſcilicet fortioris palindromiae ſ. recidiuae. Nunc nihil muto et priorem emendationem huic vtique praefero.

§. 23. Τὰ περὶ, τὴν γνώμην μελαγχολικά.) Haec mihi ſcholion eſſe videntur vocum antecedentium, quales ἄθυμος, ἄγρυπν☉, ὀργαὶ, δυσφορίαι, ab aliena tamen manu adſcriptum: quis enim his ſignis auditis non cognoſcat τὰ περὶ τὴν γνώμην μελαγχολικά ſ. vt alibi ipſe loquitur Hippocrates, τὰ τῆς γνώμης ταραχώδεα;

§. 24. ἡμέρη δι᾽ ἡσυχίης.) Legendum puro ſtilo Hippocratis, ἡμέρην, vt paullo ante et alibi ſaepius νύκτα: Sic alibi in his libris νύκτα μετρίως, καὶ τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν

§. 34. p. 114. κατεκλίθη καὶ ἐξεμάνη.) Diu eſt, ex quo hunc locum non recte ſe habere cognoueram; dum hunc librum reuoluo, video me ita ad marginem ſcripſiſſe παρεκρέσθη καὶ ἐξεμάνη, memini enim, me haec ambo coniuncta alicubi in Hippocrate legere: Sed paullo audacior mea eſt, fateor, coniectura; hinc Tuam emendationem et facilem et rectam recipere nullus dubitaui.

Et haec fere ſunt, quae ad hos Epidemiorum libros breuiter et feſtinanter

ter obſeruare volui, immo et potui: plura erant in promtu; ſed quum ea partim leuiora, partim maioris quoq; eſſent momenti, quaeque hinc maiorem requirerent adparatum et verboſiorem Commentationem; neutrum volui adiicere, ne Tibi per prius viderer moleſtiam creare; per poſterius autem librum potius (libellus enim iam fere eſt) quam epiſtolam conſcribere: praeſertim, quum aliqua adhuc reſtant, quae intacta et inexplicata hoc loco relinquere nefas eſſet futurum. Jamque venio ad *Nouem* iſtos Tuos *Commentarios* totidem praeclarae Tvae induſtriae et incomparabilis doctrinae tropaea. Satis enim in iis oſtendis, TE, quod olim de ipſo Hippocrate adſeruit Celſus, *Virum eſſe et arte et facundia inſignem.* Poſſem hic quidem, immo deberem ante omnia, experientiam Tvam practicam, et elegantem medendi methodum laudare ac commendare: verum quum mea opera iam ſola verſetur circa Hippocratem, quaedam, impetrata abs TE venia, de ipſo ſuperſunt dicenda, quae ibi paſſim de eo in medium adferuntur.

De Nouem Cl. Editoris commentariis.

Ex *primo* igitur *Commentario*, qui maxime de *Ratione* agit *ſcribendi*, quam in *bis*

Commentarius primus.

bis Epidemiorum libris tenuit Hippocrates, id in praeſenti notemus, Hippocratem ſaepiſſime breuitatis ſtudioſum fuiſſe adeò, vt et ea, quae neceſſaria eſſent, vt notarentur, ſilentio praeterierit, certe ſibi perſuadens, in arte medica verſatum futurum eſſe neminem, qui haec neſciret, atque adeo non praeſupponeret: *Scripſit nimirum,* permitte V. E. vt Tua hic mea faciam, *vt artifex artificibus, breui quidèm ſubtilique dicendi genere vſus, ſed expolito atque intelligentibus noto.* Hinc quum in *Tertio Epidemiorum libro §. XXIX.* ſemel tantum meminit Venaeſectionis Octauo die a ſe adminiſtratae, fas eſt cum Galeno adſerere, eum multo ſane prioribus diebus magis hoc vſum fuiſſe praeſidio, praeſertim, vbi morbi atrocitas v. g. anginae, pleuritidis, ophthalmiae etc. eam neceſſario requireret, vt libro Epidemiorum ſecundo inprimis, ne alios adducam libros, omnibus fere paginis docet ac inculcat, item, venam ſaepius percuſſiſſe, vbi ſcil. neceſſe, et remedia quoque adhibuiſſe, licet horum nihil quidquam indicauerit. Sed et hoc in Hippocratis ſcriptis notatu eſt dignum, quod ille interdum ex alieno, vt ita dicam, loco referat, quae ſuo loco, vbi potiſſimum

Hippocrates ſaepe et neceſſaria omittit.

Hippocrates ſaepius alieno loco refert, quae in proprio reticentur.

ſimum erant commemoranda, penitus reticentur, ex quo factum eſt, vt Hippocrates multa neſciiſſe diceretur, quae tamen reuera non ignorauit, ſed tantum eo loco, vbi ea inueniendi ſpes erat firma, vt modo dixi, non meminit. Hinc ille, qui recte iudicaturus eſt de Hippocratis placitis, item de iis, quae vel ſciuit, vel neſciuit, aut, quod idem eſt, obſcurius paullo propoſuit, neceſſe eſt, omnia prius genuina ipſius ſcripta haud ſupine legat, ſeduloque inter ſe conferat, quam certi quid velit ſtatuere. Secus enim optimo illi Auctori peſſimam illaturus eſt iniuriam, dum ipſi ignorantiae cuiusdam inurit notam, quam tamen ille potius meruit, qui iudicat, quam qui iudicatur.

Quid ille debeat obſeruare, qui de Hippoc. placitis iudicare velit.

Hoc ad eos inprimis pertinet, qui Hippocratem doctrinam de pulſibus non calluiſſe prorſusque neglexiſſe ſatis audacter adſerunt, quorum ſententiam TV V. E. in *Commentario Secundo*, ad quem nunc progredior, allegaſti quidem, abſit tamen, vt Tuam eſſe credam. Verſati ſunt in hac opinione, aut, ne quid diſſimulem, errore, et priſcorum et recentiorum multi, quorum anteſignanus fuit Galenus: Hic ne tantae molis *de pulſibus* libros

Commentarius Secundus: De iis, qui Hippocratem pulſuum doctrinam non calluiſſe, adſeruerunt.

Galenus eorum Dux.

Cur Galenus dixerit, Hippocratem pulſus ignoraſſe.

fruſtra conſcripſiſſe videretur, cauſſam, quam ſuae eloquentiae, immo loquentiae potius et garrulitatis allegaret, aptiorem ſane non habuit, quam ſi diceret, pulſuum tractationem in Hippocrate deſiderari, atque hinc neceſſario a ſe fuiſſe adiiciendam. Equidem id cum Cl. Clerico lubens fateor, pulſuum doctrinam a nemine fere fuſius et accurarius fuiſſe pertractatam, quam ab illo ipſo: Verum nec illud eſt negandum, eandem ab eodem adeo amplificatam fuiſſe et etiamnum amplificari a Medicis praeſertim Sinenſibus, vt abunde probat *Andreas Cleyerus*, vt ſi curioſum et vtile aequa lance expenderis, illud huic multo praeponderare facile deprehendas: Hoc vel ipſe confirmat Galenus, quum enim *ſeptendecim* de pulſuum hiſtoria atque natura compoſuiſſet libros, vnus ſequitur isque perbrevis de *pulſuum vſu et neceſſitate: Hanc etiam vix, Tityre, duco.* Vt enim dicam quod res eſt, Medicorum plurimi plus ſibi vtilitatis fingunt ex ſedula pulſuum exploratione, quam re ipſa habent. Quis neſcit ſanguinem nunc iuſto viſcidiorem, nunc ſeroſiorem, hincque fluidiorem pulſum referre poſſe praeternaturalem, h. e. languidum aut acce-

ap. Barchuſ. Dial. XIV.

Pulſus fallax eſt et incertus.

cele-

celeratum? in ſubiectis πολυσάρκοις anguſti arteriarum labyrinthi, et his ſuperſtrata cum pinguedine caro ſaepius quoque pulſum tardum reddunt, et ad ſpeciem imbecillum, ipſis nihilominus ſanis admodum et vegetis exiſtentibus. Immo nec ipſae ſibi ſemper reſpondent arteriae, quum dextra ſaepius alium referat motum, quam ſiniſtra, et verſa vice. Eſt et non raro ipſius Explorantis manus in culpa, vt arteria ſecus pulſet ac naturâ ſolet, ſiue fortiter conſtringendo aut comprimendo, ſiue leuiter, aut manu frigida, attingendo, vt alia taceam: *Sic venis credimus fallaciſſimae rei; quia ſaepe iſtae lentiores celerioresue ſunt, et aetate, et ſexu, et corporum natura*, vt Celſi verbis vtar abs TE, V. E. etiam allegati: quibus adiiciam, quae Bonetus ex Ballonio refert in *Pharo Medicorum: Difficile eſt circa pulſus iudicium, et magno aegrotantium incommodo in iſta haeretur difficultate, prout enim quiſque variam habet de pulſu opinionem, ita varie corpus aegrotum exercet, etc.* vt taceam hic, quae ingenioſiſſimus Pechlinus et incomparabilis noſter Bohnius de hac re notauit. Quid igitur mirum, ſi Hippocrates, vt ad eum redeamus, probe forte perſpiciens haſce circa pulſus vanitates,

Lib. III. c. VI.

Lib. I. p. 15.

tates, pulſuum doctrinam non adeo verboſe propoſuit atque vbique commendauit, licet ſignorum ex ipſis petendorum vſum, quem nemo penitus negabit, non reticuerit, ſed, vt infra palam demonſtrabitur, breuiter quidem et ſparſim, vt ipſi moris; ſolide tamen docuerit? Hinc concedo, Galenum pulſuum doctrinam adieciſſe quidem illis Hippocratis locis, vbi de ſignis prognoſticis erat ſermo; pulſus autem ibi deficientis neceſſario facienda erat mentio: non autem Medicinae in vniverſum, vt *vulgo* adſeritur. Nam nec ipſe illud velle videtur loco abs TE, V. E. allegato, qui eſt in libro *περὶ κρίσεων Tertio*, non *Quarto*, vt allegatum fuit, (nam ipſe Galenus in fine iſtius libri teſtatur, ſuperuacuum fore, ſi quartum adderet.) Poſteaquam enim quaedam ex Hippocratis *Prognoſtico*, item *libro Epidem. I. & aliunde*, adduxiſſet loca, in quibus nullum deficeret γνώρισμα τρόπȣ κρίσεως, et omnia dicta eſſent ab Hippocrate χωρὶς τῶν σφυγμῶν, exceptis pulſibus, haec ſubiungit: ἔπεσθαι δ' οἱ πολλοὶ βραχυλογία παλαιᾶ μὴ γεγυμνασμένοι, λείπειν οἴονταί τινα. Λέγωμεν ȣ̃ν ἡμεῖς αὐτοῖς ἑτέρᾳ λέξει σαφεῖ τὰ αὐτά. Ex quibus verbis clariſſime patere arbitror, Eum hiſce

hiſce tantum locis, in quibus Hippocratis breuiloquentia pulſus *intactos* reliquiſſet, eosdem additurum, nec aliter potuit ſcribere, quum alio loco infra a nobis proferendo aperte fateatur, Hippocratem pulſus explorandi artem non ignoraſſe. Sed vaſtus ille Galeni faſtus ſtatim ſeſe luculentius prodit, paucis poſt interiectis, vbi ſui oblitus, ita exclamat: *ἀλλὰ τὰ μὲν ἀπὸ τῶν σφυγμῶν ἢ ὡς οὐ γινώσκων ὁ ἱπποκράτης, ἢ ὡς οὐκ ἀξιόλογα νομίζων οὐκ ἐξειργάσατο*, quod et propemodum repetit Lib. *de Praecognitione c. XII.* Licet igitur poſterius verum eſſe poſſet ex cauſſis ſupra datis: neutrum tamen eſt verum; nam et calluit Hippocrates pulſuum ſcientiam, et ceteris paribus, eam quoque magni fecit, vt ex locis patebit infra a nobis ex ipſo Hippocrate producendis.

Sequuti interim ſunt, vt fieri ſolet, magnum hunc ducem errantem licet, ex antiquioribus Theophilus Protoſpatharius, aut, vt alii volunt, Philaretes, qui librum *de vrinis et pulſibus* compoſuit, Stephanus Athenienſis, qui in ipſius Galeni *priorem ad Glauconem librum therapeuticum* commentatus fuit, et alii, quorum iam non memini. E recentioribus eſt Theodorus Zuingerus ſuperius

Galeni in hoc errore Sectatores antiqui.

Recentiores Sectatores.

Praef. comment. in Hippoc.

ſuperius mihi laudatus, qui ſi non ſatis vere; ſatis tamen modeſte, vt ſolet, ſcribere, Hippocratem *exilem pulſuum habuiſſe notitiam.* Sed rigidior eſt cenſura Franciſci Fogerolari, hominis, ſi philautiae reſponderet eruditio, citra controuerſiam doctiſſimi, qui poſtquam de ſphygmicorum ſignorum loquutus eſt differentiis, hoc digniſſimum ſua ignorantia ſubnectit epiphonema: *Hoc genus prognoſeos videtur Hippocrates neglexiſſe, aut frigide excoluiſſe:* iudicium ſatis frigidum, immo hyeme *Gallica* frigidius. Alios, qui ad noſtra propius accedunt tempora, iam non nomino, ſunt enim plures, qui veterum veſtigiis, vbi errant, tuto inſiſtunt: Nec mirum, quum noſtris hominibus ſordeant plerumque Hippocratis aliorumque veterum ſcripta, ita, vt mihi noti ſint Medici, quibus praeter Aphoriſmos, nihil vnquam aliud de Hippocrate viſum fuit. In eorum vero, qui Hippocrati pulſuum ſcientiam dubiam reddere conati fuerunt, numerum referendus eſt potiſſimum Hermannus Conringius, qui in *Introduct. in Art. Med. Cap. VI. p. 215.* in huncce loquitur ſenſum: *Notandum eſt, in ſcriptis Hippocraticis de pulſibus perpauca tradita reperiri, immo vix unum ac alterum*

Method. in Hipp. Aph. inaudit. c. VI. p. 24.

locum

locum occurrere ; certe inter ſigna morborum nuſquam pulſus relatos legi: Haec quidem ille. Sed, aut non legit omnia Hippocratis ſcripta Vir ille multiſcius, aut, ſi legerit, oblitus eſt, Hippocratem variis in locis infra a me allegandis, pulſus omnino inter morborum ſigna retuliſſe. Clariſſimus Schelhammerus in *Additamento ad illud Conringii Cap. p. 225. ſqq.* paullo quidem mitius ſentit, variaque ex Hippocrate allegat loca, quae illum pulſus tetigiſſe arguunt: Verum veritati potius, quam Conringii manibus vim inferre vult Schelhammerus; hinc librum Hippocratis de *Alimento*, item de *Humoribus*, in quibus, vt infra patebit, clarisſima et inexpugnabilia de pulſibus argumenta et teſtimonia extant, nulla fronte, nullaque ratione, et contra veterum conſenſum, in dubium vocat, eorumdemque auctoritatem ſuſpectam reddere, irrito quamuis conatu, allaborat.

Etiam Cl. Clericus eos ſequitur.

Clarisſimus tandem Clericus, cui, vt Tvis verbis, immo totius orbis litterati, vtar, de Medicina vetere accuratisſima debemus Commentaria, oſtendit quidem e variis ex Hippocrate petitis locis, pulſuum quandam habuiſſe notitiam diuinum illum virum.

Verum, vti ſemper fere cauet idem doctisſimus Vir, ne nimium tribuat Hippocrati: ita et hic putat, illum pulſus non adeo attendiſſe, paucaque tantum de iis praecepta dediſſe, quia raro eorundem meminerit, vbi tamen aliorum ſignorum, et leuiorum interdum, facta fuit mentio, vt in Epidemiorum libris et alibi: Immo loco alio, vbi Galenum propter incomparabilem pulſuum theſaurum nobis ab ipſo relictum, ἐγκωμιάζει, palam confitetur, Hippocratem hanc de *pulſibus materiam admodum ſuperficiarie tractaſſe*. Verum, quid ad hanc obiectionem de Hippocratis ſilentio et quidem particulari tantum, ſ. vt ita loquar, *locali* deſumtam, reſponderi posſit, in antecedentibus iam a me dictum eſt. Solet enim Hippocrates rem centies non repetere, nec, quod Galenus amat, ἐλέφαντα ἐκ μυίας ποιεῖν, vt tritum fert adagium.

Hiſt. Med. P. III. L. III. c. 3. p. 137.

Luc. de Encom. Muſc.

Qui contrarium ſtatuunt.

Primus igitur qui contrarium ſtatuit, (nam et Foëſius fluctuat, etſi ex ipſo Hippocrate aliud fuit edoctus) eſt, niſi fallor, Rodericus à Fonſeca, qui elegantiſſimum in *Hippocratis Prognoſtica* ſcripſit commentarium: Is, licet Hippocrates etiam ibi pulſuum mentionem, vt debebat, non fecerit:

illo

illo tamen ſilentio ne quidquam permotus, abunde probat ex aliis Hippocratis ſcriptis a Cl. Clerico praetermiſſis, ipſi pulſuum naturam nequaquam fuiſſe ignotam: ſed hoc ſolum in loco ab eo neglectam ceu minus certam, quod et in ſequentibus vlterius demonſtrat, cui tamen adſerto ego penitus haud ſubſcripſerim. Quia vero Vir ille eruditus haec quaſi in tranſitu dixit, nec loca ipſa adſcripſit, ſed tantum indicauit: ſupereſt, vt promiſſi mei memor et illa loca ex ipſo deſumta producam, illaque nouis a me obſeruatis confirmem, aliaq; inſuper addam argumenta, quibus admiſſis (poterunt autem, immo debebunt admitti) pulſuum doctrina Hippocrati tanquam inuentori erit reſtituenda. Hippocrati inquam inuentori: Is enim, teſte ipſo Galeno, loco infra adſcribendo, omnium fecit primus, qui σφυγμὸν quemuis arteriarum motum nuncupauit, quum ea tantum vox ſignificaret τὴν ἐπὶ φλεγμονῇ κίνησιν αἰσθητικὴν, ſenſibilem in inflammatione ſeu parte quadam inflammata motum et ſubſultum, ſiue ille oriretur a ſanguinis refluxu (is enim nec Veteribus omnibus, certe Hippocrati ignotus non fuit) impedito, atque hinc niſu quodam ſeſe mo-

Comment. in Prognoſt. p. 37.

Hippocrates hodierni pulſus ſignificatus inuentor.

Quid apud veteres fuerit pulſus.

mouente ; ſiue a materia purulenta ſeu acri in loco quodam ſubcutaneo collecta et cum impetu quodam exitum per cutem ſeu tumorem moliente, ſiue aliunde ortum duceret, quod Eraſiſtratus in primis feciſſe dicitur, vt ſaepius contra eum diſputat Galenus locis pluribus ab Foëſio in Oeconomia allegatis. Hippocrates contra, quamuis etiam aliquando hunc loquendi retinuerit modum, vt idem poſt Galenum obſeruauit Foëſius: proprie tamen σφυγμὸν omnem, vt dixi, arteriarum motum appellitat, et motus illos in inflammatione pulſatorios quos dicunt, nunc παλμὸς, nunc vero πηδησμὸς vocat, vt ex libro patet *de Humoribus*, ex *Epidemiorum Secundo et Septimo* aliisque locis, vt itidem adnotauit Foëſius ſaepius iam citatus, qui et ibidem ex binis Galeni locis refert, quendam Aegimium Heliaeum ſeu Helium, vt loco altero ſcribit Galenus, omnem arteriarum motum ſecus ac Hippocrates fecit, vocaſſe παλμόν.

Hippocrates cum verbali pulſus vſu ſcivit etiam eiusdem realem.

Quis igitur ex his quaeſo non colligat, Hippocratem nec fruſtra inueniſſe nouum τῶν σφυγμῶν ſignificatum, nec vſum illius realem neſciiſſe, et propter eum adeo inuentam fuiſſe ab eo peculiarem illam notionem? an

enim

enim probabile, Virum illum, qui, ipſo Galeno teſte, vix verbum ſine ratione et neceſſitate protulit, et nonnunquam ad vitium fere (ſit venia dicto!) fuit βραχυλόγος, entia, quod aiunt, hac quidem in parte multiplicaſſe, et per iocum ſolum atque otium nouam *pulſus* ſignificationem excogitaſſe? Hoc ſane argumentum tanti eſt, credo, momenti, vt ſufficeret ad illorum dicteria confundenda ac confutanda, qui Hippocratem pulſuum doctrinam frigide excoluiſſe perhibent; etiamſi paruum eſſet in ipſis Hippocratis ſcriptis praeſidium ſubſidiumue, quod tamen vtrumque ingens eſt, vt mox videbimus, adeo, vt, quo ſe vertant aduerſarii, haeream vtique immo deſperem. Hinc et Galenus huius argumenti ſentiens quam graue ſit pondus, velit nolit, hunc in modum ſcribere cogitur: Πρῶτος μὲν οὖν ἁπάντων ὧν ἴσμεν Ἱπποκράτης, τό, τε ὄνομα τοῦ σφυγμοῦ γράφει, καὶ τὴν ἐν αὐτῷ τέχνην οὐκ ἀγνοεῖν ἔοικεν: quae autem ibi ſequuntur, vix digna ſunt quae adſcribantur, quum plena ſunt nimii Galeni in ſe adfectus, et veritatem obtrectandi ſtudii: de quibus olim iam conqueſti ſunt Proſper, Martinus, Scaliger, et alii Viri grauiſſimi.

Ipſe Galenus fatetur. Lib. de pulſ. diff. I.

Ad-

Adponam tamen, ne hoc ipſo vitio ego laboraſſe videar: *οὐ μὴν*, pergit, *οὔτ' ἐπιπλέον ἐξειργάσατο τοῦτο τὸ μέρος τῆς τέχνης· οὔτ' ἐπὶ πάσης ἀρτηριῶν κινήσεως τοὔνομα φέρει*; Vbi prius quidem verum eſſe poteſt, ſi *μακρολογία οὐκ ἀναγκαία*, (ſic ipſe loqui amat Galenus, vbi alios confutat, vbi de Thucydide loquitur etc.) idem ſit ac neceſſaria ſolitaque demonſtratio et explicatio: Nam ſibi ipſi placuiſſe Galenum, quum magnos et verboſos ſcriberet libros, eruditis ſatis eſt notum; fieri autem haud poteſt, vt, quum multum ſcribitur, vtile ſemper ſcribatur et neceſſarium, id enim vtplurimum copioſo commentario non indiget, ſua ſcilicet interna virtute commendabile et coruſcans, quod obſeruat Hippocrates; Galenus contra ſaepius negligit, de quo iam ſupra actum eſt. Alterum vero, ne et id obliuiſcamur, veritati, ignoſcat mihi Galeni vmbra, plane eſt contrarium, nam omnem omnium omnino arteriarum motum *σφυγμὸν* ſeu pulſum nominauit Hippocrates, nec ego vllum noui locum, in quo ille quandam adhibuiſſet diſtinctionem: Et quid multa? Galenus ſe ipſum confodiat, ſic enim alibi in contrarium ſcribit: *Ἱπποκράτης δὲ ὡς πρῶτος ἄρξας τοῦ μετὰ*

Galenus ſibi contradicit. Lib. quod

μετὰ ταῦτα κρατήσαντ@ ἔθυς εἰρηκὲ πυ-ρφυγμὸν ἀπασῶν τῶν ἀρτηριῶν τὴν κίνησιν, ὁποία τις ἂν εἴη, quem locum, luculen-tum de leuitate animi Galeni teſtem, iam ſuperius indicaui. Sed et idem Galenus alibi memoriae prodidit, Hippocratem, adpropinquantem mortem in quodam aegro ex pulſu cognouiſſe, et tamen, quod ſane mirum, idem Hippocrates, ſigna ex pulſu petenda, ex ipſius opinione, ignorauit. Videant igitur, qui Galenum defendant, qui cum eodem errare malunt, quam ipſi contradicere, *quique, quidquid ille dicit, in Delphis ſibi reſponſum putant*, vt lepide Aſellius.

animi mor. ſeq. temp. corp. c. IIX.

De Ven. Lact. c. XXI p. 65.

Sed quid vetat nunc ad illa ipſa Hippocratis loca progredi? Princeps fere, et qui ceteris alimentum ſubminiſtrat, extat in libro de Alimento, genuino, Erotiano teſte, Hippocratis ſcripto, et in quem ipſe adeo Galenus commentarium ſcripſit: hunc tacet quidem Cl. Clericus; indicat autem Rodericus a Fonſeca ſupra laudatus, ego vero adſcribam: φλεβῶν διασφύξιες καὶ ἀναπνοὴ πνεύματ@ (ſeu vt alii non inepte volunt, πνεύμον@) καθ᾽ ἡλικίην καὶ ξύμφωνα καὶ διάφωνα, καὶ νόσυ καὶ ὑγείης σημῆια· καὶ ὑγείης μᾶλλον ἢ νόσυ, καὶ νόσυ μᾶλλον ἢ ὑγείης: quo certe loco nihil eſt luculentius, ſi enim Ve-

Loca Hippocratis de pulſibus.

ſ. X.

narum i. e. ſtilo Hippocratis, et qui eum ſequuti, Platonis, Ariſtotelis aliorumque, arteriarum (vide paſſim Galenum a Foëſio in Oeconomia allegatum item Erotianum voce φλεβοδώδη etc. et Aſellium *de V. L. c. XI.* item Agellium ſeu rectius A. Gellium *N. A. XVIII, 10*) pulſus cum reſpiratione pari ambulat paſſu, vt fere ambulat, an tantum, obſecro, et morbi et ſanitatis, quin immo vitae ſignum erat necturus Hippocrates? quis illud credat? quis aſſerat ſine pudore? Ipſe Galenus hanc adprobat ſententiam libro ſeu libello potius de pulſuum vſu, eamque ceu ab omnibus Medicis aeque atque Philoſophis probatam allegat, licet Hippocratis ibi non meminerit. Sed pergendum: Libro *de Locis in Hom.* qui Erotiano, Galeno, Ruffo Epheſio, Caelio Aureliano teſtibus, germaniſſimus Hippocratis eſt foetus, et in quo, vt id obiter inſeram, multa de ſanguinis circulo egregia, ab ipſo diligentiſſimo Almeloueenio omiſſa, continentur, illo inquam libro pulſuum cauſſa adumbratur (occaſione arteriarum temporalium, ſemper, vt alicubi et hoc ipſo loco indicat Hippocrates, pulſantium) ſanguinis puta et adfluentis et refluentis contrarius niſus

ůs et occurſus; Verba inter alia haec ſunt: ἐνταῦθα ὠθεύμενά τε καὶ κυκλέμενα σφυγμὸν παρέχεσι τοῖσι φλεβίοισιν. Porro: Libro *Praedictorum Secundo*, ſuadet Hippocrates (cur enim non credamus Hippocratem eum ſcripſiſſe librum, quum Celſum, Opſopoeum, Foeſium, immo ipſum ex parte Galenum habeamus ὁμοψήφες;) vt Medicus aegroti tangat corpus, ſed et venas ſeu arterias: Ἔπειτα, inquit, τῇσι χερσὶ ψαύσαντα τῆς γαστρός τε καὶ τῶν φλεβῶν, ἧσσόν ἐστιν ἐξαπατᾶσθαι, ἢ μὴ ψαύσαντα. Dum huncce librum verſo, video locum inſignem a me olim perſanatum, quem hac occaſione, veluti intranſitu, indicabo: *§. V.*

§. *XXIX.* Vbi de oculi affectionibus inter alia agitur, haec leguntur: πάντων δὲ χρὴ μάλιστα τὴν κατάστασιν τε ἔρε ἐν τοῖσι περὶ τὲς ὀφθαλμὲς ἐνθυμεῖσθαι. οἱ γὰρ καιροὶ ὀξέες: ſed quid vrinae ſtatus in oculorum morbis? quis unquam illud quaeſo docuit paradoxum? Videat ergo Foëſius, qui doctorum ludibria euitet, dum ſaluum eſſe hunc locum credidit: Nos cum Opſopoeo dubitamus omnino; ipſi tamen non adſtipulamur, dum loco τε ἔρε, ὥρε ſ. ὅλε legere vult, quod et Lindanus (prius nimirum) in textum

Locus Hippocratis obiter emendatus.

tum recepit: Prius igitur plane eſt abſurdum; alterum autem, quod Obſopoei eſt, nimis generale, nam temporis conſtitutionem in omnibus in vniuerſum morbis ſedulo eſſe obſeruandam, ſaepius docuit Hippocrates. Hinc *vrinam* effundamus eo, quo alias pertinet, et *tempus* elabi patiamur, nam neutro indigemus, ſi legamus, vti ſane debemus, τὴν κατάστασιν τῆς κόρης *pupillae ſtatum*: Nam de pupullis in antecedentibus dixerat; et quis neſcit, in ophthalmicis pupillae, vtpote tenerrimae texturae partis, rationem maxime eſſe habendam? quum ea facillime offici poſſit et corrumpi, hinc et Hippocrates bene addit αἱ γὰρ καιροὶ ὀξέες, *periculum enim in mora*, quod dictum male adhibuit Opſopoeus ad defendendum ſuum *intempeſtiuum* ὥρε. Sed in viam redeamus e diuerticulo! Libro de *Humoribus* vere Hip-

§. III. pocratico, aſſeuerante Erotiano atque Galeno, qui tres in eum confeciſſe dicitur Commentarios, inter ſigna, quae Medicus obſeruare debet in aegrotis, et ex quibus morbos iudicare licet, recenſentur etiam σφυγμοὶ, *pulſus*: locum hunc, vt candide agam, indicauit iam Fonſeca, reticuit vero Cl. Clericus. Sed et pulſuum diffe-

lifferentias ſ. ſpecies, ſi non omnes;
:as tamen, quae praeſertim adnotari
nerentur, indicat Hippocrates cla-
issime Libro de *Mulierum Morbis pri-* §. LXIII.
no (vere ſuo, teſtibus Erotiano atque
Galeno etc.) his verbis: *σφυγμοὶ*
βληχροὶ, ἐςὶ δ' ὅτε καὶ ὀξέες, ἄλλο τε
ιειρόμενοι, ἄλλοτε ἐλλείποντες: Simili-
er Libro de iisdem *Morbis ſecundo*: §. XIII.
σφυγμοὶ πρὸς χεῖρα ψαίροντες, βληχροὶ
ἐκλείποντες καὶ αὐτίκα ὄλλυνται, quae
verba, et inprimis *τὸ ψαίροντες* ita
παραφράζει Erotianus: *οἱ μὴ εὔτονοι*
(ſc. *σφυγμοὶ*) *ἀλλ' ἐκ διαλειμμάτων*
ἀσθενῶς πλήττοντες: Videri etiam po-
teſt Foeſius in oeconomia. Libro de
Morbis Tertio etiam Galeno Caelioque §. I.
teſtibus, ab Hippocrate ſcripto, dici-
tur, quod in cerebri tumore *φλέβες τέ-*
τανται καὶ σφύζουσι: Sic et in Libro *de*
Medici officina, Hippocrates (eius enim §. XIV.
eſt hic liber, vt fatetur Erotianus et
Galenus, qui et in eum amplum pro
more ſcripſit commentarium) Medi-
co iubet, vt capiti, pectori aliisque
corporis partibus fulcimenta ſubſter-
nat et ſtabilimenta *τῶν σφυγμῶν ἕνεκεν,*
ὡς μὴ ἐνσείεσθαι, quod et paullo infra
repetit. Tandem elegantiſſimum il-
lum adſcribo locum, quem allegat
Erotianus voce *φλενοδώδη*: *τὰ οὖν γι-*

νόμενα ῥίγεα μεθ᾽ ἡμέρην κατὰ νύκτα ἐπιπαροξυνόμενα ἀγρυπνίην ποιέει, καὶ τὰς φλέβας δονέει καὶ ταράσσει, καὶ πυκνότατον καὶ σφοδρότατον τὸ κίνημα ποιέει. Putat Foeſius, ne quid ego diſſimulem, locum hunc eſſe ex *Coacis praenotionibus* atque ſic ab Erotiano παραφραθέντα: Verum ego id non puto, nec alius forte putet; ſic enim ſcribit Erotianus: φησὶ γὰρ αὐτὸς ſc. Hippocrates, hic ſane nihil cogitandum de paraphraſi. Sed crediderim ego, illa ſupra allegata verba eſſe omnino Hippocratis, ſed deperdita hodie, niſi iam alicubi extent in ſcriptis Hippocratis, nec a Foeſio, nec a me adhuc obſeruata. Quem enim fugit, multa Hippocratis ſcripta intercidiſſe, quaedam etiam mutila ad nos perueniſſe et deprauata? Vnum adhuc circa hunc locum adferam: Dicit ibi Erotianus: καὶ ὁ Δημόκριτος τὴν φλεβοπαλίαν καλεῖ τὴν τῶν ἀρτηριῶν κίνησιν. Hanc vocem in dubium vocat Foeſius et legendum eſſe contendit φλεβοσαλίαν ſ. φλεβοσαλείαν: Verum, niſi fallor, fruſtra hunc locum ſollicitauit doctiſſimus hicce Vir: φλεβοπαλία enim eſt a πάλλω, *agito, vibro*, vnde πάλος, παλμὸς, πάλμα, *agitatio, aeſtuatio* etc. et idem ſignificat ac Foeſii

Locus Erotiano obiter reſtitutus contra Foeſ.

φλε-

φλεβοπαλία. Sed haec in tranſitu! Probat ceterum et hic locus pulſuum doctrinam ſatis eſſe antiquam et circa Hippocratis tempora iam tum notiſſimam: Conſtat enim ex monumentis fide dignis, Democritum illum Gelaſinum, vt penes Aelianum eſt, Hippocrati fuiſſe σύγχρονον: Immo Celſus aliique tradunt, eum adeo Hippocratem erudiiſſe, quod tamen qui ſit intelligendum, *alibi* explicaui, iam tempus illud non permittit, nec hoc loco neceſſarium eſt iſta curatius pertractaſſe: Potius noſtrum inſtitutum proſequamur. Poteram ſcilicet locis hactenus a me allegatis iam ea addere, quae a Cl. Clerico fuere obſeruata, atque nunc ex *Coacis Praenotionibus*, vbi de *lethargicorum pulſu ſegni*, nunc *Secundo* et *Quarto Epidemiorum* libris, vbi inter alia *de pulſu in febribus acutiſſimis inſigni et denſo ſ. frequenti*, deſumpta, notatu ſane digniſſima, et ſingularem Hippocratis in pulſibus examinandis ἀκρίβειαν ſatis ſuperque comprobantia: Verum actum nolo iam agere, nec veritatem ſuis iam radiis praefulgentem amplius i. e. incaſſum, illuſtrare. Id autem hoc loco miror et magnopere miror, qui Cl. Clericus tam confidenter ſcribere potuerit, in *Epidemio-* *Cl. Clericus refellitur.*

rum libris nihil fere reperiri, quod de pulſu agat, quam duo illa loca a ſe citata: Siue enim per duo iſta loca reuera intellexerit loca illa, quae ex *II. et IV.* vt dixi, *Epid. libb.* allegant; ſiue, quod tamen non crediderim, duos iſtos libros ita adpellauerit; neutrum ſane ferri poteſt. Nam et in iſtis duobus, et in ceteris Epid. libris loca inueniuntur, vbi pulſus facta fuit mentio, a Cl. tamen viro neglecta. Vt hoc probem, liceat mihi aliqua hic adnotare, prout ſeſe mihi aliud quaerenti obtulerunt. *Lib. Epid. II. S. VI.* haec leguntur: *ἢν αἱ φλέβες σφύζωσιν ἐν τῇσι χερσὶ -- χρονίη ἡ νοῦσος γίνεται. Lib. Epid. IV. §. X. Edit. Lind.* (eam enim ſemper allego et allegaui, vt ſupra iam dixi) *φλεβῶν σφυγμοὶ παρ' ὀμφαλὸν*, hic locus proxime praecedit eum, quem ipſe laudat Cl. Vir, vbi de pulſus vehementia in febribus acutis agitur, vt ſupra ſubindicaui. *Libro eodem §. XXIV. οἱ σφυγμοὶ* expreſſe inter *ſigna prognoſtica* referuntur, quod et in aliis locis diuinus fecit ſenex ſuperius adnotatis: hic ſane locus prae reliquis notari meruiſſet. Sed ad ceteros libros nunc progrediendum. *Libro V. §. V.* de Gorgiae vxore per quadriennium menſium ſuppresſionem

nem perpeſſa dicitur σφυγμὸν παρεῖχε καὶ βάρος ἐν τῇ μήτρῃ: *Ibid.* §. *XXIV.* σφυγμὸς ἐν κροτάφοις commemoratur: porro *lib. VII.* §. *II.* vbi Pythodori febris tractatur, σφυγμὸς οὐκ ἔλιπεν. *ibid.* §. *III.* de Eratolai filio κατὰ κροτάφους σφυγμὸς ἦν, cuius pulſus adhuc aliquoties in hoc libro iniecta fuit mentio, vt §§. *V. XVIII. XXI, XLII. etc. ibid.* §. *XV.* de Theodori vxore febre acuta correpta: ἦν δὲ πρὸς χεῖρα ψυχρότερον τὸ σῶμα ταῖς ἀρτηρίαις: ſed notetur potius *ibidem* §. *XLI.* vbi haec de Pherecyda: ἄδηλος σφυγμὸς σφόδρα ἐν μετώπῳ. φλεβῶν βάρος ἐν τῇσιν ὑποστροφῇσι κ. λ. pulſus frontalis ſaepius in aliis quoque locis meminit Hippocrates, quod indicaſſe ſufficiat. Haec loca, licet, paucis exceptis, leuia videantur, id tamen probant, quod debebant probare, quod mihi, vt ſpero, vitio haud vertet Cl. Clericus, quippe qui alicubi teſtatur, ſe illi gratiam habiturum inſignem, qui operam ſuam (profecto egregiam) auxerit ſ. emendauerit: illam autem ego nec deſidero, nec mereo; faueat mihi modo meisque conatibus Vir ille doctiſſimus; haec votorum ſumma. Haec omnia perſcripſeram, quum mihi forte in manus veniunt Io. Heurnii,

Heurnius Hippocrati pulſuum ſcientiam attribuit, et probat, vt et Laurentius Bellini.

Medici, dum viueret, incomporabilis, *Inſtitutiones Medicae*, quarum *Liber X.* de Pulſibus agit atque Reſpiratione: In *primo* dicti libri *Capite*, vbi de vtilitate ſcientiae pulſus etc. video doctiſſimum illum Auctorem in id inprimis incubuiſſe, in quod ego hactenus, nempe probare voluiſſe, Hippocratem pulſuum optime calluiſſe ſcientiam, non voluit autem ſolum; verum re ipſa quoque probauit Vir ille ſolers. Primo enim Galeni contradictiones notat, quod et ipſe feci; poſt varia ex ipſo Hippocrate producit loca eaque fere omnia ſuperius a me allegata, quae ſcientiam pulſuum Hippocraticam ſatis arguunt, praeterea etiam obſeruat, Hippocratem ſaepius ſpiritum pro ipſo pulſu ſumſiſſe, quoniam vtriusque vnus idemque finis; Tandem quoque non temere adſerit, Galenum ea, quae de pulſuum differentiis, ſatis verboſa vanitate, ſcripſit, mutuatum fuiſſe ex variis reſpirandi modis apud Hippocratem ab ipſo deprehenſis: Vt alia iam taceam. Hunc igitur Hippocrateae autoritatis ſtrenuum adſertorem vtique adiungendum cenſeo, Fonſecae ſupra a me laudato: Immo, breuior forte fuiſſem in mea probatione, ſi ante, quam eam

per-

pertexerem, Heurnii fuiſſem recordatus: interim tamen nec penitus poenitet haec omnia conſcripſiſſe; quin potius mihi de tanto promacho gratulor, eoque magis in firma mea de pulſibus Hippocrati notis ſententia confirmor. Confirmor? immo etiam plane conuincor, poſteaquam Laurentius quoque Bellini, Medicus in Italia non ſolum, ſed et vniuerſo, qua patet, erudito orbe celeberrimus inter eos nomen profitetur ſuum, qui Hippocratis σφυγμογνωσίαν argumentis grauibus atque perſpicuis adſtruxere. Is enim in egregio de *Pulſibus ſcripto p. m. 82. ſeq. Editionis Bobnianae*, non ſolum aeque ac fecit modo laudatus Heurnius, et ego ſupra quoque, primo Galeni contradictiones et inconſtantiam adnotat: ſed et deinde multis ex ipſo Hippocrate locis petitis, euidenter oſtendit, *quod Hippocrates*, ipſius ſunt verba, *eiusmodi doctrinam nouerit, et plurimi fecerit, et pulſus obſeruandos eſſe mandauerit, et quid eorum aliquot indicent, expoſuerit, quidquid blaterent nonnulli, aſſerentes, nec quidquam praecepiſſe de pulſibus, aut nouiſſe, aut curaſſe Hippocratem.* Et licet hic Cl. Schelhammerus *loco ſupra allegato p. 226.* de hac bella Bellini demon-

ſtratione ita iudicet: *Quidquid Bellini ſe iactet, non perſuadet ſuis illis locis Hippocratis, eum adeo multum ad pulſus attendiſſe:* Quilibet tamen facile colliget, Cl. hunc Virum partibus Conringii addictum, vt ſuperius iam iui probatum, veritatem ſtudio oppresſiſſe, quod et in ſeqq. adparet, vbi de toto hoc Bellini *de Vrinis et pulſibus libro* dicit, *cum exigui eſſe momenti, nec expectationem explere*, quum tamen illuſtris Bohnius, Vir defaecatisſimi iudicii, in *Praefat. libro illi praefixa*, aliique Viri doctiſſimi aliter longe de Bellini operibus ſentiant. Sed haec iam de pulſibus, haec inquam forſan nimia. Tantae ſcilicet molis erat inueteratum praeiudicium ſubuertere et eradicare. Quo vero ſucceſſu illud fecerim, ipſe TV V. E. iudicabis, nam TIBI omnia relinquo. Loca plura ex Hippocrate non addo, quamuis poſſem ſi vellem, immo ſi neceſſum foret, ſed finio potius ita cum eodem Hippocrate: Ἀμφὶ δὲ τῶν ἄλλων εἰ λέγοιμι, μακρότερος μὲν ὁ λόγος γένοιτο ἄν· ἀτρεκέστερος δὲ οὐδὲν μᾶλλον, οὐδὲ πιστότερος.

Lib. de Flat. extrem.

Sicuti vero ex Phyſiologicis, immo vt rectius dicam, ex Semioticis, Hippocrati doctrinam de pulſibus ἀγαθῇ opinor τύχῃ, iam reſtitui: Ita nunc ex

Commentarius Tertius.

ex therapeuticis *artem ſudores prouocandi* eidem reſtituere adnitar. Video enim (ſed nollem illud vidiſſe) eam a TE ipſi abiudicari, quum in *Commentario*, qui iam ſequitur, *Tertio* hunc in modum ſcribis: „Sudor perpetuo apud Hippocratem, quantum ego" percipio, non vt curandi inſtrumen-" tum, ſed tantum vt praeſagii nota" proponitur. Igitur ille in libris, qui" germani habentur, remedii, quod" ſudores prouocat, nusquam memi-" nit etc." Quam vellem Tecum V. E. in eandem ire ſententiam! mihi enim, ita me Deus amet! moris non eſt, tantis viris, qui me ipſum docere poſſunt, contrariari. Verum quum ſedula Hippocratis lectio et ex hac mihi enata veritas me contrarium doceat; patieris, ſpero, pro Tuo in eam amore, vt hac quidem in parte a Te diſcedam, atque ſic Cl. Clerici veſtigiis inſiſtam, quippe qui veriſſime ſcribit, Hippocratem *certis in caſibus* (ipſius ſunt verba) non in *febribus Diariis* ſolum, ſudores prouocaſſe per ſic dicta ſudorifera, licet ea non indicarit, niſi vno in loco, qui eſt *in II. Epid. libr.* quem et TV V. E. ceu ſpurium quidem, allegaſti, de quo paullo infra agam. Igitur iam eo allaborabo potiſſimum, vt huic doctiſſi-

Denegatur Hippocrati ars ſudores euocandi.

Contradicit Cl. Clericus. Hiſt. Med. P. I. L. III. c. XX.

mo Viro ſuppetias feram eiusque ſententiam modo traditam eiusmodi argumentis muniam, vt contra cuiusuis inſultum immota manere poſſit et inconcuſſa: nec ipſe illud aegre feret, quum veritatis res agitur, quae, nihil intereſt, per quem emergit, modo emergat per aliquem.

Probatur vlterius Hippocratem Sudores prouocaſſe:

Sed vt tandem ad rem ipſam veniam; equidem non diffiteor, ſudorem *ſaepe* Hippocrati ſumi pro praeſagii nota et ſigno critico, vt ex *Cacarum praedictionum, praedictorum* et inprimis *Epidemiorum* libris ſatis conſtat: *Saepe*, inquam, non vero *ſemper*, non *perpetuo*. Ipſe enim Hippocrates diſtinxit inter ſudorem αὐτόματον, h. e. naturalem et criticum, et inter τεχνικὸν, ſeu qui τέχνησιν, vt ipſius voce vtar, promouetur, libro de *Humoribus*. Sic alibi *Lib. de Morbis Mulierum I. §. XLIII. ſuadet* ἱδρῶτας ἄγειν, item *eodem libro §. LXVI.* διουρέειν καὶ ἱδρέειν, quem poſteriorem locum etiam laudauit Cl. Clericus: ſic *V. Epid. lib. §. XXVII.* iubet Hydropicum ἱδροῦν *ſudare*, quod et repetit *lib. Epid. VII. §. XXXV.* quae omnia, vt quiuis intelligit, non de ſudore ſpontaneo, ſeu naturali, ſed *arte educto* accipienda ſunt. Elicuit autem Hippocrates, quantum ego percipio, ſudo-

rem

rem vel per *externa* vel per *interna remedia.* Externa ſunt variae in palaeſtra exercitationes, Balneum, Vnctio et tandem Veſtium et ſtragulorum in corpus aegrotum congeſtio: De ſingulis iam ſeorſum. Quod ad exercitationes in palaeſtra, quae quum variae, vt dixi, eſſent, variis quoque inſigniebantur nominibus, vt *τρoχὸς ὀξὺς, πάλη, ἀκροχείρησις, χειρονομίη, κωρυκομαχίη* et *ἀλίνδησις*, inprimis (ex qua voce corruptum *celadia*, quod apud Aurelianum legitur, ortum eſſe cum Zuingero crediderim) ſicut eae recenſentur ab ipſo Hippocrate *libro de Diaeta Tertio:* hae inquam exercitationes potisſimum inſtituebantur propter *ſudorem prouocandum*, et vt ſubiectis obeſioribus et *πολυσαρκοτέροις* ſuperflua caro colliqueſceret quaſi et deflueret. Teſtis huius adſerti ſit Hippocrates ſeu Autor *libri Epid. VIti ſ. III.* *ἐν γυμνασίοισι σημεῖον ὁ ἱδρὼς ὁ ῥέων σάγδην, ὃς ἔξεισιν ὥσπερ ἐξ ὀχετῶν.* *Lib. de Acutorum Victu* §. *LXVII.* de eo, qui haemorrhoidibus laborat, inquit, *γυμναζέσθω καὶ διϊδρούτω.* *Lib. de Inſomniis* §. *IV.* *ξυμφέρει τοῖσί τε δρόμοισιν ἐν ἱματίοισι κεχρῆσθαι πολλοῖσιν - - - ὅκως ἐξιδρώσῃ ὡς μάλιστα:* Sed et latinus dixit Hippocrates: *Exercitationis plerumque finis eſſe* *debet*

Primo per Externa, quae recenſentur.

M. c. L. V. c. XI.

Lib. I. c. 2. *debet ſudor* etc. memini quoque me apud Aetium legere: Μίγνυται ἱδρὼς τῶν *Lib. II. c. 117.* γυμναζομένων ἐν ταῖς παλαίςραις τῇ ὑποκειμένῃ κόνει· καὶ τοῦτο καλοῦσι πάτον κ. λ. qui locus vtique eſt notandus: taceo, quae ex Galeno et aliunde adferri poſſent, quis enim vehementioris exercitationis alius poteſt eſſe effectus, niſi ſudatio? Et haec de primo. Iam de *Balneo.* Hoc inter alia etiam inſeruiebat ſudoribus propellendis: Hippocrates *Libro de Loc. in Hom.* §. *XXX.* ὡς ἀπὸ τοῦ λουτροῦ ὁ ἱδρὼς ἐγγένηται: ibidem *§. XXXIIX.* quibusdam interiectis: λούειν χρὴ πολλῷ καὶ χρίειν ὑγρὸν, καὶ θερμαίνειν ὡς μάλιστα, ὡς ἡ θερμωλὴ, ἀνοιχθέντος τοῦ σώματος, ὑπὸ ἱδρῶτος ἐξέλθῃ: Celſus: *ſudor balneo elicitur* etc. Balneum excipit *Vnctio,* cuius ſaepius apud Hippocratem mentio fit; bina tantum in praeſenti allegabo loca eaque inſignia: *Libro de Diaet. II.* §. *XLV.* expreſſis verbis meminit χρισμάτων ἱδρωτικῶν ſeu *vnguentorum exſudatoriorum*: Sed plenius de iis agit *Lib. de Diaet. III.* §. *XVII.* vbi de febricitante eſt ſermo, ἀγαθὸν τοῖσι χρίσμασι χρέεσθαι τοῖσιν ἱδρωτικοῖσιν ὑπὸ τὰς κρίσιας, ἐξαναγκάζουσι γάρ: Et licet Hippocrates, pro more, non indicauerit, ex quibus ſimplicibus parata fuerint haecce vnguenta;

cimus tamen ex Galeno atque Aetio, quaenam ipſorum compoſitionem uere ingreſſa, v. g. nitrum, Anethum, Althea, Ariſtolochia, Caſia etc. Tandem et de *Veſtium* ſeu *ſtragulorum impoſitione*. Hoc quantum iuuet ad corpus ſudore perfundendum, noſtrates ciunt, immo et ipſe ſummus veſter Sydenhamus ſimplicem hanc ſudorem proliciendi methodum in febribus peſtilentialibus ſummopere commendat, ſed ſciuit et Hippocrates. Præter locum a Te et a Cl. Clerico allegatum duo ſolum producam: *Libro de Morb. II. §. XXXVIII.* κατακλίνας ἐπιβαλλέειν ἱμάτια, ἕως ἂν ἱδρώσῃ: Ibidem *§. ſq. XXXIX.* ἱμάτια ἐπιβαλὼν, ἕως ἐξιδρώσῃ. Sed haec de externis. Poteram his etiam addere *Frictionem*, item *calorem ſiccum*, cuius et Celſus meminit, quorum etiam mentionem fecit Hippocrates: Verum ne diutius circa externa haereremus, duos iſtos modos ubens omiſi, inprimis, quum ea, quae hactenus dixi, tanti ſint, credo, roboris, vt maculam posſint abſtergere Hippocrati de ſudoriferorum licet, non diffiteor, vt plurimum ſimplicium, gnorantia male adſperſam.

Aet. lib. III. περὶ ἰδρωτικῶν ἀλειφῶν.

II. Epid.

Adgredior nunc ad ea remedia, quae interne adhibuit Hippocrates, pro

Secundo per Interna.

quae attinguntur. pro ſcopo ſudorem prouocandi. Sterilior, fateor, hic et campus et meſſis eſt; interim tamen nec talia penitus ignota fuere diuino illi Medico, vt mox patebit. Egregius ſane locus eſt in *II. Epidemiorum* libro, vbi Hippocrates veſtimentis bene conteĉto immo grauato ſuadet farinam plurimam et calidisſimam edere, vinumque meracum inſuper libere, vt corpus ſudore copioſo madeat. Sed obiicis V. E. hunc librum Hippocrati falſo eſſe adſcriptum: Ego vero adſero, pace Tua, recte ipſi fuiſſe adſcriptum. Dixi iam ſuperius de negotio aliquid: repetam illud hic, et addam huic quidpiã. Erotianus illum pro Hippocratis foetu agnoſcit, poſt Caelius quoque Aurelianus ipſo Galeno antiquior, vt recte adſerunt Sichardus, Brayllonius, Vosſius et alii, quamuis contradicat Reineſius et ex eo Cl. Clericus: (Nam ſi etiam Galenum non laudaſſet, certe eum notaſſet, vt aliis fecit ipſique adeo Hippocrati loco abs Te allegato; nec eſt, adnotante eodem Critico, quod ſtatuamus, eum ab Galeno conſulto abſtinuiſſe quia ille polleret ingenio iuxta et dicendi facultate, quis enim illud de Aureliano credat? ſed haec obiter.) Tandem et ipſe Galenus eum ab Hippocrate ſcriptum fuiſſe pronunciat, licet tan-

II. Epid. Liber vere eſt Hippocratis.

Caelius Aurelianus Galeno antiquior, obiter probatur.

antum *πρὸς ὑπόμνησιν*, vt loqui ſolet,
ui eundem etiam Commentariis illu-
ſtrauit, etſi hodie deperditis: Plura vi-
eri poſſunt in doctisſima *Foeſii prae-*
ſatione, quam huic libro a ſe com-
nentariis locupletato praefixit. Scri-
ſit ergo Hippocrates hunc librum
t hinc iure auctor eſt remedii ſu-
loriferi in ipſo deſcripti. Sed et
le meo nunc aliquid addam. Alle-
aui ſuperius paullo locum ex *Lib.*
e Morbis II. §. XXXVIII. vbi febre ter-
iana correptum reclinatum ſtragulis
ooperire iubet vſque dum exſudet;
nte autem quam id fiat, inquit; *πίσαι*
ὸ τρίφυλλον καὶ ὀπὸν σιλφίου ἐν οἴνῳ ἰσο-
κρατέει. Cogitaui hic praeſcriptum
ſſe ab Hippocrate ſudoriferum: Sil-
hium enim, et inprimis eius ſuccum
θερμότατον εἶναι καὶ θερμαίνειν γενναίως te-
tantur Dioſcorides, Galenus, et ex
o Aetius, itemque Plinius, quod et
le trifolio idem notat Galenus cum
Aetio. Et quod ad prius, ſilphium
uta, attinet, inuenio frequentiſſimi
ariique apud antiquos illud fuiſſe
ſus, quod Suidas et Scholiaſtes ad
Ariſtophanis Aues, vt et Cl. Clericus te- *H.M.P.III.*
ſtantur, adde inprimis Langium; *L. II. c. 2.* *p. 82.*
inc et apud Hippocratem ſilphium *Epiſt. Med.*
bique fere laudatur et praeſcribitur: *I, LXXII.*

Forte

Forte igitur hoc in loco etiam adhibitum fuit ceu ἱδρωτικὸν, nam Aetius refert inter τὰ ἱδρώτων κενωτικὰ etiam τὸν ὀπὸν κυρηναϊκὸν, qui cum ὀπῷ σιλφίου idem fere certe ex vno eodemque genere eſt, vt ex Galeno demonſtrat Foëſius: nec improbabile eſt, priſcos Cyrenaicum potius quam aliud adhibuiſſe ſilphium, quia hoc et ſuauiorem odorem ſpiraret, et mitiorem ſaporem referret. Sed haec cogitaui tantum, neque ego coniecturam pro veritate ἀναντιλέκτῳ vendito. In libro *de Locis in Homine* §. *XXXIX.* inuenio ſudoriferum, quod et ſimul eſt diureticum, vt plura alia, quod introſumendum febrienti propinat Hippocrates: Καὶ πίων ὕδωρ θερμὸν καὶ μελίκρατον, καὶ ὄξος σὺν ὕδατι. Ταῦτα δὲ πιπίσκειν ὡς πλεῖστα. ἢν γὰρ μὴ ψυχρὸν ἐσίῃ τὸ ποτὸν θερμὸν ἐὸν καὶ μένον, ἐκ τοῦ σώματος τοῦ νοσέοντος ἀφερέει, ἤντε διουρήσῃ, ἤντε διιδρώσῃ. Hoc ſane hidroticum, ſicut ſimplicisſimum, ita vſitatiſſimum videtur priſcis fuiſſe Medicis: Ipſe latinus Hippocrates ſ. c. Celſus, vt et huius cauſſam veluti in tranſitu agam, hoc ſudoriferum, i. e. aquam calidam, commendat his verbis: *Si qua eius* (aduentantis ſc. ſudoris) *nota eſt, tum demum dare potui calidam aquam, cuius ſalu-*

L. III. c. 157.

Lib. III. c. VI.

ſalubris effectus eſt, ſi ſudorem per omnia
membra diffundit. Sed haec ſufficiant
iam de ſudoriferis Hippocraticis ſiue
in- ſiue externis: Si Hippocratis φαρ-
μακῖτιδα ſ. libellum medicamentari-
um, quem ſaepius ipſe citat *Libro de
Affectionibus* et *alibi*, adhuc haberemus
ſuperſtitem; non dubito et caput in
eo inuentum iri de ſudoriferis inter-
ne adhibendis. Nam alias raro me-
dicamenti compoſitionem refert, li-
cet nominet hoc vel illud remedium:
Saepius etiam, quod et TVte ipſe,
V. E. obſeruaſti, ne nominat quidem *Comment. I. p. 12.*
remedia ob breuiloquentiam, etſi ea
adhibuit: Saepiſſime vero nulla quo-
que adhibuit, vbi ſciret, naturam ſibi
ipſi inuenturam τὰς ἐφόδους, vt ipſe
ait, ſibique ipſi ſuffecturam ad malum
profligandum. Hincque eſt, quod
in *Epidemiorum libris* adhibiti ſudorife-
ri rarisſime incidit mentio: quid enim
opus erat medicamentis, vbi ſua ſpon-
te natura aegrorum corpora ſudore
perplueret, ſicque morbum finiret?
quod tot paginis legitur in *Primo,
Tertio* et *Septimo Epidemiorum libris*. Sed
ne de ſudore ſcripſiſſe videar cum ſu-
dore, verbum amplius non addo.

Progredior iam ad *Commentarium Quintum*, in quo de Pleuritide ac pe- *Commentarius Quintus.*

 ripneu-

ripneumonia, harumque, ſi qua eſt, differentia, actum fuit. Meum hic eſſe non puto, litem illam dirimere, vtrum pleura a materia acri ſtagnante ſ. ſanguine intercepto inflammata *diu ſola* poſſit adfici, ita vt non potius ipſos vicinos pulmonum lobos ratione tenerrimae eorum texturae, ſimul in conſenſum rapiat affligatque: an vero *gradu tantum extentuque latiori*, quae Sydenhami, Ettmulleri, et quos ille allegat, Williſii aliorumque virorum celeberrimorum fuit opinio, duo hi inter ſe differant adfectus, ita vt peripneumonia *aucta ſit et intenſa pleuritis, ſ. pleuritidis continuatio, pleuritis vero incipiens quaſi et futura peripneumonia.* Hinc mirum non eſt, veteres vtrique harum easdem notas aſſignaſſe characteriſticas, eandemque praeſcripſiſſe medendi methodum, quum ſcirent, certe crederent, eas gradu tantum a ſe diſtare ac tempore. Hippocrates, ad quem nunc redeo, multis in locis, vt in *I. II. III. de Morbis libris, de Affectionibus, de Victu in morbis acutis*, *et alibi* ſaepe tractat ſedulo, et de pleuritide, et de peripueumonia, ita tamen, vt ambos hos affectus ceu fidos ſodales nunquam non coniungat, deque pleuritide prius,

us, de peripneumonia vero agat poſterius, praecedit minus, ſequitur maius, vt ſit: in quo et Celſus, Caelius Aurelianus et multi ex veteribus alii, et quos ſupra partim laudaui recentiores eum ſtrenue fuere ſequuti. *De pleuritide*, ſcribis, V. E. *quae peripneumoniam non habuerit adiunctam, niſi ſemel apud Hippocratem, nihil uſquam legimus.* Ex cauſſis nimirum ſupra allegatis: Interim tamen Hippocrates non eo tantum in loco, quem ex *Lib. de Morbis I.* produxiſti, ſeorſum conſiderauit pleuritidem a peripneumonia, ſed et in aliis. Sic *Lib. de Affectionibus* aperte ſcribit: ἔστι δ᾽ ὅτε καὶ ἐκ πλευρίτιδος μεθίσταται ἐς περιπλευμονίην καὶ καῦσον: Reliqua loca, quae ſuperius indicaui, ex *Libb. de Morbis etc.* vbi itidem pleuritidem deſcribit per ὀδύνην ἐς τὸ πλευρὸν, peripneumoniam autem per pulmonum ex acribus humoribus ab ipſis imbibitis, turgeſcentiam et inflammationem, vt alia ſigna nunc taceam; adſcribere taedet, poſſunt enim a quouis legi et notari.

In Commentario VIII. qui de Vrinae agit profluuio, quaeritur: *an Hippocrates vrinam mouentia in Febribus adhibuerit?* et reſpondetur dubitando, immo negando. Ego vero cur dubitem? cauſ-

Commentarius Octauus. Negatur Hippocratem Diure-

tica in febribus adbibuiſſe. Sed breviter probatur eum ea adhibuiſſe.

cauſſae nil video. Superius locum adduxi ex libro de *Locis in Homine*, vbi optimus ſenex febricitanti potum calidum propinauit, vel vt per ſudorem, vel per vrinas peccantem, vt aiunt, materiam ſ. vitioſos humores reſolueret expelleretque. At obiicis hic, V. E. potiones diluendi tantum habere vim, non diureticam: Eſto! ſi non primario, vt loquuntur; habent tamen ſecundario: per indirectum tamen vrinam mouent, dum ſanguinis molem, vt ipſe ais, in citatiorem liberioremq; curſum abripiunt, vnde τὸ ξυνεϛηκὸς, Hippocratis ſunt verba, θερμαινόμενοι λεπτύνεταί τε, καὶ ξυνεξωθέεται ἐκ τῆς σαρκὸς ἔξω. Nil igitur, certe parum, intereſt, vi propria agant potiones eiusmodi calidae, an vero per accidens, modo agant in corpus, et iuuent. Inprimis, quum et ipſa ſimplex aqua, dum varia in terrae cryptis alluit mineralia, varias hinc inde imbibat particulas, quae ſtimulandi iuxta et expellendi vim habere videntur, vt adeo et huius reſpectu, i. e. virtutis ſuae internae inter euacuantia, ſi non primi, poſtremi certe ordinis, iure quodam referri queat. Legi hic merentur binae diſſertationes celeb. Hoffmanni de *Aqua Medicina vniuerſali*; et de *Aquae*

natura

natura ac virtute in medendo, item alia Cl. Chariſii diſſ. *de Aqua eiusque vſu in Medicina.* Sed redeamus ad Hippocratem. In febribus ſic dictis biliofis, praeſertim vbi icterus, ſemper fere praeſcripſit diuretica, vt ex eodem *de Locis in Homine Libro* §. *XL.* patet. Praecipue notandus eſt locus ex *II. de Morbis* §. *XXXV. 16.* vbi πυρετὸς βληχρὸς, poſt ſuadet διδόναι πίνειν διουρητικά: immo lib. de *Morbis III. XXXI.* diuretica ipſa recenſet v. g. pulegium, apium, mentam, coriandrum etc. dicitq; demum: πάντα τῷ πυρέσσοντι ἠθριασμένα δίδου, vimque huius medicamenti addit in his: Τοῦτο δὲ οὐρεῖται καὶ διὰ τῆς κοιλίης χολὴν ἄγει. Sed ſatis de his, ad finem propero: hinc nolo in praeſenti plura adducere loca, nec illud multa opera probare, quod facile probari poterat.

Extremum ergo iam occupent Cantharides pro inſigni ſuo, quem ſpirant, foetore. De his earumque in veſicatoriis vſu plane egregio elegantiſſime agit *Commentarius* Tuus *Nonus* ſeu vltimus. Ibi inter alia ſcribis *Hippocratem Cantharidas ſaepe commendaſſe vt medicinam introſumendam*, (reſectis ſcilicet, vt recte obſeruat Cl. Clericus et Langius, alis et pedibus, addo et capite) *ad veſicas vero excitandas nusquam adhibuiſſe*, *Commentarius Nonus De Cantharidibus.*

 quan-

quanquam aliquid de earum virtute, ve Hippocrates, vel alius quiſpiam, etiam quun cuti admouerentur, odoratus fuiſſe videatur: qui enim, pergis, V. E. *libellum de Superfoetatione ſcripſit, illas inter alia irritand inſtrumenta, ad purgandum vterum, peſſ immiſceri praecipit.* Haec omnia bene Id autem demiror, quod, quum loca longe clariora et certiora paſſim, immo ſaepe in genuinis Hippocratis ſcriptis occurrant, vbi Cantharides pro *expulſorio et Appoſititio acri ſanguinemque ducente externe commendantur*; hic vnicus tantum ex *libello de Superfoetatione* incerto, isque perobſcurus, vti modo dixi, allegatus ſit, quod et feciſſe animaduerto, *Auctorem Indicis Editionis Hippocratis Lindenianae*, quaſi hoc vno ſolum loco Hippocratis niteretur auctoritas. Sed producamus iam illa loca, quae dixi clariora certioraque. *Libro de Nat. Mul. §. XXIV.* προσθετα· δριμέα αἷμα ἄγοντα· κανθάριδας πέντε ξυμμίξας τῷ λιβανωτῷ κ. λ. *Lib. de M. M. I. §. C.* eadem leguntur verba, vbi tamen additum eſt: ἐπὴν δάκνηται illud ſc. ſubdititium ex Cantharidibus paratum: ibidem paullo poſt: κάνθαρις θᾶσσον κατασπᾷ: *§. CVI. eiusdem* quem dixi *libri*, de eodem ex Cantharide peſſo dicitur: ἢν δὲ ἀμύσσηται καὶ δάκνη:

Probatur ex variis Hipp. locis, Hipp. vſum cantharidum ἐσωτικὸν externum calluiſſe, quod dubie fuerit adſertum.

Ibidem

bidem §. *CXXVIII.* Διεκβόλιον· ἐλλέβο-
ον μέλανα, καὶ κανθαρίδας etc. τρίψας
ι ὕδατι καὶ ποιήσας βάλλανον --- poſt:
ταν δὲ αἷμα φανῆται ἀφελέσθω. Sic et
ibro *de M. M. II.* §. *LIX.* mulieri hy-
rope vterino laboranti hoc ſuadetur
ρόσθετον: Κανθαρίδας τρίβουσα προστι-
έσθω ὀλίγον χρόνον καὶ διὰ πλείονος ἐνερ-
γεῖ. Haec ſunt illa loca, quae Hippo-
ratem vſum Cantharidum externe
dhibitarum σπαστικὸν nequaquam ig-
oraſſe, perſpicue ſatis edocent. Plu-
a in iisdem de *M. M.* inueniet *Libris* et
libi, cui volupe ſpiſſos illos commen-
arios peruoluere. Ego officio meo
erfunctus mihi videor, quum pauca
roduxi, ſed clara, idque, quod volui,
atis, opinor, comprobantia.

Verum hic terminus eſto! Plura
rofecto ſcripſi, ac primo volui: Adeo
erum hic tractatarum varietas in va-
ia me deduxit, immo inuitum poene
bripuit. Ceterum eos, in quorum
orte manus veniat leuidenſe hoc ſcri-
tum, quique ſtudiis his amoeniori-
us capiuntur, rogatos velim per-
uam officioſe, vt, ſi quid habeant aut
neditati fuerint, quod ad illuſtran-
lum faciat Hippocratem, id mecum
eneuole communicare, haud recu-
ent: Ego hocce beneficium grato
agno-

agnoſcam animo, publice aliquando illud laudaturus.

TV vero, VIR EXCELLENTISSIME, vale, mihique, ſi dignus TIBI viſus fuero tanto honore, aeternum faue!

Scripſi Lipſiae, A. O. R. CIↃIↃCCXVIII. Kal. Febr.

* * * * * * *

P. S.

Noli mirari V. E. quod tam ſero prodeat haec mea *Epiſtola critica* ante annum et quod excurrit, ad Te exarata. Rem TIBI omnem enarrabo: Fuerunt, qui editionis illius curam in ſe ſuſcipere ſpoponderunt; Gauiſus ſum et conceſſi illis hocce meum opuſculum, atque diu ſatis expectaui. Tandem vero, quum rem tantum trahi, neque expediri animaduerterem, morae impatiens, ad ipſum bibliopolam ſcripſi, meumque ſcriptum repoſci, nec difficulter illud ab eo obtinui, quippe cui imprimendi, mens, credo, fuerat nunquam. Haec nec Te V. E. nec *Lectoris* volui latere, ne mihi imputetur iſtud, quod citra meam culpam, immo me inuitiſſimo, factum eſt.

) (o) (